

Hanna Finne

OSALLISUUS-PROJEKTI KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Lokakuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Lokakuu 2017	Tekijä/tekijät Hanna Finne
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi OSALLISUUS-PROJEKTI KLEMETILÄN PÄVÄKODISSA		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho KTL	Sivumäärä 49 + 26	
Työelämäohjaaja Terhi Klemetti sosionomi		
<p>Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa on projektiopinnäytetyö, jonka tilaajana toimi Vaasan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Projektiopinnäytetyön käytännön osuudet eli interventiot toteutettiin Klemetilän päiväkodin Oravat-ryhmän 3–5-vuotiaiden lasten, heidän huoltajiansa ja ryhmän henkilökunnan kanssa. Käytännön osuus muodostui 13 interventiosta, joista kahdeksassa mukana oli lapset, neljässä lasten huoltajat ja henkilöstölle oli suunnattu yksi interventio. Lisäksi henkilöstö osallistui lapsille suunnattuihin interventioihin.</p> <p>Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa tarkoituksena oli vahvistaa lapsilähtöisyyttä ja osallisuutta varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä, tässä tapauksessa Klemetilän päiväkodissa. Lasten osallisuutta vahvistettiin erillisellä retkiprojektilla, jossa lapset olivat aktiivisesti suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa Oravat-ryhmän lasten ja henkilöstön voimin toteutettua retkeä. Osa retkiprojektin interventioista oli suunnattu lasten huoltajille. Tällä vahvistettiin huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Lasten retkiprojekti toimi osana Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa toteutusta. Lisäksi Osallisuus-projektilla Klemetilän päiväkodissa tavoiteltiin päiväkodille yhteistyökumppaneita.</p> <p>Osallisuus-projektin toiminnan tarkoituksena oli tuoda käytäntöön työtapoja ja -menetelmiä osallisuuden vahvistamiseksi. Työtapoja ja menetelmiä tuotiin käytäntöön interventioiden avulla. Projektin aluksi lapsia, heidän huoltajiaan ja Oravat-ryhmän henkilöstöä informoitiin tulevasta projektista. Tämän jälkeen lapset ideoivat ja suunnittelivat ryhmälle retken. Suunnittelun jälkeen retken toteutukseen hankittiin rahaa, retki toteutettiin ja projekti arvioitiin. Arviointiin osallistuivat retkiprojektin osalta lapset ja heidän huoltajansa ja koko Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa osalta Klemetilän päiväkodin henkilöstö ja opinnäytetyöntekijä itse. Arvioinnin perusteella lapset ja heidän huoltajansa kokivat retkiprojektin onnistuneeksi. Henkilöstön palautteen perusteella Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa oli osallisuutta vahvistavia elementtejä, kuten lasten toiminnallinen palaute ja myyjäisten järjestäminen lasten kanssa, joita voidaan käyttää varhaiskasvatuksen arjessa.</p>		
Asiasanat huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, lapsilähtöisyys, osallisuus, varhaiskasvatus		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date October 2017	Author Hanna Finne
Degree programme Degree Programme of Social Services		
Name of thesis JOINT PARTICIPATION-PROJECT IN KLEMETTILÄ KINDERGARTEN		
Instructor Anne Jaakonaho	Pages 49 + 26	
Supervisor Terhi Klemetti		
<p>Joint participation-Project in Klemetilä Kindegarten is project thesis which was commissioned by Vaasa Municipal Education Administration's early childhood education services. This project thesis practical interventions were carried out with Klemetilä Kindergarten's Squirrels-group's 3 to 5-year old children, their guardians and the group's staff. Practical part consisted of 13 interventions, of which 8 involved children, 4 children's guardians and one was directed to staff. The staff also participated interventions directed to children.</p> <p>The purpose of Joint participation-Project in Klemetilä Kindergarten was to confirm pedagogy orientedness in children and joint participation in early childhood education's environment, in this case Klemetilä kindergarten. Children's participation was promoted by a separate Trip-project, where children were active in planning, putting into practice and evaluating a trip put into action by Squirrels-group's children and staff. Some of Trip-project's interventions were directed to children's guardians. Children's Trip-project worked as part of implementation in Joint participation-Project in Klemetilä Kindergarten. In addition to that, through Joint participation-Project in Klemetilä Kindergarten they were aiming at welcoming new co-operation partners.</p> <p>The purpose of Joint participation-Project in Klemetilä Kindergarten was to bring working methods and systems to consolidate joint participation in practice. Working methods and systems were brought to practice with interventions. On the beginning of the project, children, their guardians and Squirrels-group's staff were informed about upcoming project. After that, children were brainstorming ideas and planned a trip for the group. Money was collected to make the trip possible, the trip was carried out and the project was evaluated after implementation. Evaluation was conducted by the children and their guardians considering the Trip-project and Klemetilä kindergarten's staff and the writer of this thesis considering the Joint participation-Project in Klemetilä Kindergarten. On the grounds of the evaluation children and their guardians felt the Trip-Project successful. According to the staff's feedback Joint participation-Project in Klemetilä Kindergarten had elements which confirmed joint participation like children's functional feedback and organizing jumble sale with children, which can be used in early childhood's education.</p>		
<p>Key words cooperation with guardians, early childhood education, joint participation, pedagogy originated in children</p>		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 OSALLISUUS-PROJEKTI KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA SUUNNITTELUPROSESSI	3
2.1 Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa taustaa	3
2.2 Projektin tavoitteet ja päätehtävät.....	3
2.3 Projektioorganisaatio ja aikataulutus.....	5
3 TIETOPERUSTAA OSALLISUUS-PROJEKTILLE KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA	8
3.1 Lapsikäsitys ja lapsilähtöinen pedagogiikka	8
3.2 Osallisuuden määrittelyä ja näkökulmia	9
3.3 Osallisuuden edellytyksiä, tavoitteita ja toimintaa varhaiskasvatusympäristössä	11
3.4 Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa varhaiskasvatuksen asiakirjoja huomioiden	13
3.5 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa	14
3.6 Projektin ja projektioppimisen määrittelyä	15
3.7 Havainnointi ja tiedonkeruu Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa	16
4 OSALLISUUS-PROJEKTIN KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA TOTEUTUS.....	18
4.1 Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa eteneminen	18
4.2 Oravat-ryhmän lapsille suunnatut interventiot	19
4.2.1 Projektin esittely lapsille.....	20
4.2.2 Ensimmäinen retken suunnittelu-interventio.....	21
4.2.3 Retken toinen suunnittelu-interventio	22
4.2.4 Retkisuunnitelman esittäminen lapsille	23
4.2.5 Askartelu myyjäisiin -interventio	23
4.2.6 Myyjäiset-interventio	24
4.2.7 Retki-interventio	24
4.2.8 Projektin arviointi-interventio	25
4.2.9 Huoltajien osuus Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa	26
4.3 Henkilöstön osuus Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa.....	27
4.3.1 Projektin esittely henkilökunnalle-interventio	27
4.3.2 Tapaaminen uuden työelämäohjaajan kanssa ja henkilöstön palautteet	28
4.4 Opinnäytetyön tekijän osuudet Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa.....	29
5 OSALLISUUS-PROJEKTIN KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA ARVIOINTI.....	31
5.1 Lasten osuuden arviointi Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa	31
5.1.1 Arviointi lapsille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta	31
5.1.2 Lapsille suunnattujen interventioiden toteutuminen.....	33
5.1.3 Lapsilta saatu toiminnallinen palaute	34
5.2 Huoltajien osuuden arviointi Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa.....	35
5.3 Henkilöstön osuuden arviointi Osallisuus projektissa Klemetilän päiväkodissa.....	36
5.3.1 Henkilöstön tavoitteiden toteutumisen arviointi	37
5.3.2 Työelämäohjaajan arviointi	38
5.3.3 Henkilöstön edustajan arviointi.....	39
5.4 Itsearviointi.....	39
5.4.1 Opinnäytetyöntekijän tavoitteiden toteutuminen	40

5.4.2 Toiminta lasten kanssa	41
5.4.3 Yhteistoiminta huoltajien kanssa.....	42
5.4.4 Yhteistyö henkilöstön kanssa	42
5.5 Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa arviointi ja SWOT-analyysi	43
6 POHDINTA	45
LÄHTEET	47
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa prosessin eteneminen	7
KUVIO 2. Osallisuuden portaat (mukaille Hart 1992)	12
KUVIO 3. Interventioiden toteutusjärjestys	19
KUVAT	
KUVA 1. Interventiomateriaalia.....	20
KUVA 2. Kuvia retkikohteesta.....	25
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa tavoitteet.....	4
TAULUKKO 2. Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa budjetti	43
TAULUKKO 3. SWOT-analyysi Osallisuus-projektista Klemetilän päiväkodissa	44

1 JOHDANTO

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa on projektiluonteisesti laadittu opinnäytetyö, jonka tilaajana on Vaasan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Projektin tarkoituksena on osallisuuden ja lapsilähtöisyyden vahvistaminen varhaiskasvatuksen kontekstissa. Projektin käytännön osuudet on toteutettu Klemetilän päiväkodin 3–5-vuotiaiden lasten Oravat-ryhmässä tammikuun ja toukokuun 2017 välisenä aikana. Kohderyhmä on valikoitunut sillä perusteella, että 3–5-vuotiaiden kielellinen ja kognitiivinen kehitys on jo sillä tasolla, mitä opinnäytetyön käytännön interventiot vaativat. (Kirveslahti, Sivén, Vähälä & Vihunen 2014, 157,163.)

Projektipäällikkönä toimivan opinnäytetyöntekijän aikaisempi työkokemus on vammaistyöstä. Vammaistyössä asiakkaan osallisuus ja kuulluksi tuleminen ovat työtä voimakkaasti ohjaavia periaatteita. Myös toukokuussa 2016 voimaan astuneet lisäykset lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta, (Laki kehitysvammaistenerityishuollosta annetun lain muuttamisesta 20.5.2016/381) ovat asettaneet kehitysvammaisen oikeudet tarkempaan tarkasteluun. Tässä opinnäytetyössä halusin yhdistää aiemman työkokemukseni hyödynnettäväksi myös varhaiskasvatuksen kentällä. Tämä tapahtui käyttämällä lasten ohjaamisessa työtappaa, joka edistää lasten kuulluksi tuleamista ja vahvistaa heidän oman mielipiteensä esille tuomista.

1.8.2017 tulee ottaa käyttöön uusi paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka laadinnasta on määriteltä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirjassa. Nämä päivitetty perusteet ovat velvoittavat, eikä kunta, kuntayhtymä tai muu palveluntuottaja voi niitä jättää noudattamatta. (Opetushallitus 2016.) Kyseisessä asiakirjassa varhaiskasvatuksen tehtäviin ja yleisiin tavoitteisiin on määriteltä laaja-alainen osaaminen ja sen osa-alueena lasten osallistumisen ja vaikuttamisen tukeminen. Lisäksi perusteissa on varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria määriteltäessä erikseen nostettu esiin huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. (Opetushallitus 2016, 24,32.) Nämä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden osiot ovat toimineet lähtökohtina myös tässä opinnäytetyössä.

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa muodostui lapsille, huoltajille ja henkilökunnalle suunnatuista interventioista. Lasten interventioiden tavoitteena olivat Oravat-ryhmän yhteisen retken toteuttaminen projektiluonteisesti. Lapset itse olivat aktiivisesti mukana retken ideointi-, suunnittelu-, toteutus ja arviointivaiheessa. Huoltajat olivat mukana retkeen tarvittavan rahoituksen hankkimisessa ja lasten projektin arviointiprosessissa. Lisäksi huoltajia on erikseen tiedotettu projektin eri vaiheissa. Päiväkodin

henkilökunnan tavoitteena oli Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa projektiin sitoutuminen, interventioihin osallistuminen ja arviointi, sekä projektin kokonaisarviointi.

Tämän projektiopinnäytetyön luku kaksi käsittelee Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa projektin suunnitteluprosessia, tavoitteita ja päätehtäviä. Lisäksi esitellään projektiorganisaatio ja projektin aikataulua. Seuraavassa eli kolmannessa luvussa on käsitelty tietoperustaa tämänhetkiseen lapsikäsitukseen, osallisuuteen, varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin, huoltajien osuuteen, projektityöskentelyyn sekä osallistuvaan havainnointiin pohjautuen. Neljännessä luvussa on käsitelty projektin toteutusta. Toteutus on jaettu neljään osaan lasten, huoltajien, päiväkodin henkilöstön sekä opinnäytetyöntekijään kohdistuvien toimintojen osalta. Viidennessä luvussa on projektin arviointia, niin ikään mukana olleiden lasten, huoltajien, henkilöstön sekä opinnäytetyöntekijän itsensä näkökulmasta. Lisäksi olen arvioinnin perusteella taulukoinut projektin vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat SWOT-analyysiä muokailleen. Kuudennessa luvussa on pohdinta.

2 OSALLISUUS-PROJEKTI KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA SUUNNITTELUPRO- SESSI

Tässä luvussa käsitellään Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa taustoja, tarkoitusta ja tavoitteita. Lisäksi esitellään projektiorganisaatio, projektin aikataulu sekä sisältö päätehtävineen.

2.1 Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa taustaa

Opinnäytetyönä suoritettu Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa suuntautui varhaiskasvatukseen opinnäytetyöntekijän omasta mielenkiinnosta lasten osallisuuteen varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöntekijä halusi myös sosionomiopinnoissaan suorittaa varhaiskasvatuskelpoisuuden. Projektimuotoinen opinnäytetyö vahvistaa erityisesti sosionomin kompetensseista löytyvää johtamisosaamista sekä tutkivaa kehittämisosaamista. Osallisuus varhaiskasvatuksessa on aiheena ajankohtainen niin tämänhetkisen lapsikäsitteen (mm. Turja 2011.) kuin uusien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteidenkin 2016 mukaisesti. Myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tukee osallisuutta ja huomioi asiakastyön sosionomin ydinkompetenssia. Osallisuus vahvistuu yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa huoltajien, lasten ja päiväkodin henkilökunnan kesken. Aiheen tarkempi valinta muotoutui myös luonnolliseksi jatkumoksi opinnäytetyöntekijän aiempaan työkokemukseen.

2.2 Projektin tavoitteet ja päätehtävät

Osallisuus projekti Klemetilän päiväkodissa -projektin tarkoituksena oli osallisuuden ja lapsilähtöisyyden vahvistaminen varhaiskasvatuksen kontekstissa. Lisäksi projektilla tavoiteltiin päiväkodille uusia yhteistyökumppaneita. Osallisuutta ja lapsilähtöisyyttä vahvistettiin interventioilla, joiden kohderyhmänä toimivat lapset, huoltajat ja Klemetilän päiväkodin Oravat-ryhmän henkilökunta. Roosin (2016) mukaan aikuisen on mahdollista päästä lapsen maailmaan vasta, kun hän ymmärtää lapsen omintakeisen ja erilaisen tavan kerronnalle ja itsensä ilmaisemiselle. Tähän tarvitaan ilmaisuvapauden sallivien menetelmien löytämistä ja käyttämistä lasten kanssa, erilaisissa arjen ympäristöissä. (Roos 2016, 27.) Lasten toiminnallisena tavoitteena oli osallistua projektimuotoisesti toteutettuihin interventioihin ja niiden arviointiin. Interventioissa korostuivat erilaisten vuorovaikutustaitojen harjoittelu ja mielipiteiden ilmaisu eri keinoin. Interventioilla vahvistettiin lasten osallisuutta ja vuorovaikutustaitoja, koska osallisuuden toteutuminen vaatii vuorovaikutustaitojen hallintaa ja rohkeutta ilmaista oma mielipide. Lasten

konkreettisena tulostavoitteena oli suunnitellun retken toteutus. Projektilla tavoiteltiin myös huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön vahvistamista, ja siksi osa interventioista suunnattiin lasten huoltajille. Lisäksi vanhempia tiedotettiin kirjallisesti projektin edetessä ja heillä oli mahdollisuus osallistua lasten retkiprojektin arviointiin. Henkilöstön tavoitteena oli osallistua interventioihin ja niiden arviointiin ja tällä tavalla löytää myös uusia keinoja osallisuuden vahvistamiseen omassa työssään. Opinnäytetyöntekijän tavoitteena oli opinnäytetyöprosessin hallinta ja varhaiskasvatusosaamisen lisääminen. Projekti-päällikkönä toimiminen edellytti päävastuuta Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa -projektin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Opinnäytetyöntekijän tavoitteena oli hankkia päiväkodille yhteistyötahoja ja tällä tavoin oppia myös delegointi- ja verkostoitumistaitoja. Olen avannut Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa -projektin tavoitteita seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 1). Tavoitteet on jaettu tulos-, toiminnallisiin ja oppimistavoitteisiin erikseen lasten, huoltajien, henkilöstön ja opinnäytetyöntekijän osalta.

TAULUKKO 1. Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa tavoitteet

	LAPSET	HUOLTAJAT	HENKILÖSTÖ	OPINNÄYTETYÖNTEKIJÄ
TULOSTA-VOITE	Osallisuuden vahvistuminen Vuorovaikutustaitojen kehittyminen Retki	Myönteisiä kokemuksia lasten osallisuuden vahvistamisesta varhaiskasvatuksessa ja päiväkodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä	Lisää osallisuutta ja lapsilähtöisyyttä vahvistavia menetelmiä arkeen	Opinnäytetyön prosessin hallinta Varhaiskasvatusosaamisen lisääntyminen Valmis opinnäytetyö Maininta yksikön vuosisuunnitelmaan
TOIMINNALLINEN TA-VOITE	-Interventioihin osallistuminen ja niiden arviointi	-Interventioihin osallistuminen ja palaute lasten projektista	-Interventioihin osallistuminen ja niiden arviointi -Arviointi projektista	Projektin suunnittelu, toteutus ja arviointi Yhteistyötahojen hankkiminen
OPPIMISTA-VOITE	Oman mielipiteen ilmaiseminen Toisten kuunteleminen Vuoron odottaminen Projektityöskentely	Yhteistyömuotoja päiväkodin kanssa	Uusien toimintamallien löytäminen ja käyttäminen lasten osallisuuden tukemiseksi	Projektityöskentelyssä kehittyminen Delegointitaitojen vahvistuminen Varhaiskasvatusosaamisen kehittyminen Ohjaus- ja verkostoitumistaitojen kehittyminen

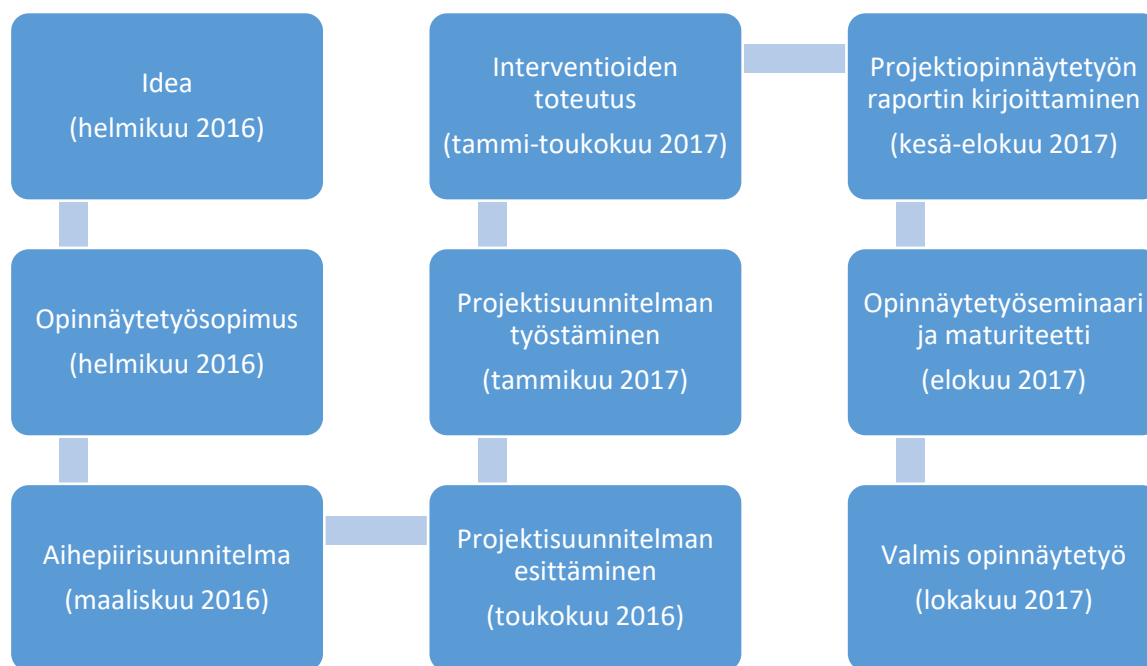
Osallisuuden ja lapsilähtöisyyden vahvistamisen päätehtävinä toimivat Oravat-ryhmän lasten, huoltajien ja henkilöstön kanssa toteutetut interventiot. Lapsiin kohdistuvissa interventioissa käytiin vaiheittain läpi lasten omaa retkiprojektia, ideoinnista suunnittelun kautta toteutukseen ja arviointiin. Huoltajien osuus kohdistui projektista tiedottamiseen, lasten retkeen tarvittavan rahoituksen hankkimiseen ja retkiprojektin arviointiin. Vanhemmille jaetuissa tiedotteissa (LIITTEET 18–20), on käytetty termiä Retkiprojekti, koska heidän arviointinsa osuus kohdistuu lasten kanssa toteutetun retkiprojektin osuuteen. Päiväkodin henkilökuntaan kohdistuva interventio oli projektin aluksi järjestetty infotilaisuus ja lisäksi henkilöstö arvioi Osallisuus-projektia Klemetilän päiväkodissa. Myös heidän arvioinnissaan (LIITE 16) puhutaan retkiprojektista, koska lopullinen opinnäytetyön nimi muotoutui myöhemmin. Henkilökuntaa osallistui näiden interventioiden lisäksi lasten kanssa toteutettuihin interventioihin. Opinnäytetyön projektimuotoisuudesta, ja lasten osuuden projektimuotoisuudesta johtuen, projektipäällikkönä toiminut opinnäytetyön tekijä oli vastuussa näiden edellä mainittujen interventioiden lisäksi projektin edetessä tiedottamisesta vanhemmille ja muille tahoille sekä retkiprojektin budjetista. Vaikka tarkoituksena projektille oli lasten osallisuuden mahdollistaminen, vastuu kuitenkin on aikuisten. Järvinen ja Mikkolakin (2015) toteavat osallisuudessa olevan kyse aikuisten luoman kannattelevan rakenteen ja lasten vertaiskulttuurin kohtaamisesta ja limittymisestä toisiinsa. Suunniteltu ja spontaani kohtaaminen mahdollistetaan toiminnan rakenteilla lasten ja aikuisten välillä. (Järvinen & Mikkola 2015, 18.)

2.3 Projektioorganisaatio ja aikatauluk

Organisaatioita voidaan muodostaa ja arvioida eri perustein, kuten toimintojen, työprosessien, maantieteellisen sijainnin tai asiakaskunnan perusteella (Ruuska 2012, 58). Työn tilaajana Osallisuus-projektille Klemetilän päiväkodissa toimi Vaasan kaupungin sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Kohderyhmänä oli Klemetilän päiväkodin 3–5-vuotiaiden Oravat-ryhmän lapset, huoltajat ja henkilöstö. Projektin ohjausryhmään kuuluivat suunnitelmavaiheessa Klemetilän päiväkodin johtaja ja työelämäohjaajan roolissa lastentarhanopettaja Klemetilän päiväkodilta. Projektin toteutusvaiheessa päiväkotia edusti työelämäohjaajana toiminut lastentarhanopettaja. Lisäksi ohjausryhmään kuului ohjaava opettaja Centria-ammattikorkeakoulusta sekä projektipäällikkönä toiminut opinnäytetyöntekijä, joka oli päävastuussa projektin toteutuksesta. Lisäksi projektipäällikön tehtäviin kuului projektista tiedottaminen, budjetin laatiminen ja projektin edetessä tarvittavien muutosten tekeminen. Varsinainen johtaminen perustuu yleensä projektissa ryhmätyöskentelyyn ja asiantuntijoiden väliseen kiinteään yhteistyöhön. (Ruuska 2012, 136.)

Perinteisen elinkaarimallin mukaan projekti muodostuu käynnistys-, rakentamis-, ja päättämisvaiheesta. Ruuskan (2012, 33–40) mukaan ennen käynnistysvaihetta on idea tai visio ja päättämisvaiheen jälkeen tulkittavissa oleva lopputulos. Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa eteni idea-, suunnittelu-, aloitus-, toiminta- ja lopetusvaiheiden kautta. Aihe osallisuudesta ja lapsilähtöisyydestä muodostui melko nopeasti oman sosiaalialan työkokemuksen jatkumoksi, ja idea lasten suunnittelemasta retkestä löytyi Vaasan kaupungin Hyvä lapsuus – hyvän elämän alku -varhaiskasvatussuunnitelmasta. (Vaasa 2005). Varhaiskasvatussuunnitelmaan oli koottu asioita, joista lapset päiväkodissa pitivät. Näistä yhtenä oli mainittu retket, joten ajattelin retken olevan tarpeeksi lapsia motivoiva aihe projektimuotoisesti työstettäväksi tavoitteeksi. Esiselvitysvaiheessa opinnäytetyöntekijä kartoitti mahdollisia projektin kohdepäiväkoteja ja oli yhteydessä henkilöön, joka toimi Teeriniemen ja Klemetilän päiväkodin johtajana. Päiväkodin johtaja kiinnostui aiheesta, jonka jälkeen opinnäytetyösopimus (LIITE 23) allekirjoitettiin Teeriniemen päiväkodin varajohtajan kanssa 26.2.2016. Maaliskuussa 2016 opinnäytetyöntekijä laati ja esitti aihepiirisuunnitelman (LIITE 22). Projektisuunnitelman opinnäytetyöntekijä esitti 3.5. 2016. Sen jälkeen projektisuunnitelmaa työstettiin lisää tutkimus- ja kehittämistoiminnan opettajan ohjeistuksella, sekä kohdepäiväkodin toiveista. Tässä vaiheessa myös kohdepäiväkodiksi muotoutui Klemetilän päiväkoti ja siellä Oravat-ryhmä. Projektisuunnitelma hyväksyttiin Centria-ammattikorkeakoulun toimesta 11.10.2016 ja työn tilaajan toimesta ehdollisena 1.11.2016. Hyväksytyt ja allekirjoitetun tutkimusluvan opinnäytetyöntekijä sai 20.1.2017. (LIITE 24).

Projektin toiminnallinen osuus eteni projektisuunnitelmaan (LIITE 1) laatimani Osallinen lapsi -mallin rungon mukaisesti (LIITE 21). Rungon mukaisesti virallisia interventioita oli 13. Ensimmäinen päiväkodin henkilökunnalle suunnattu interventio toteutettiin 25.1.2017 ja vanhempien tiedottaminen 7.3.2017. Interventiot 3-11 toteutettiin 27.3.-7.4.2017 välisenä aikana tarkennetun aikataulun mukaan (LIITE 17). Retki toteutettiin 26.4.2017 ja projektin arviointi 15.5.2017. Projektin interventioista kahdeksan oli suunnattu lapsille. Huoltajille suunnattuja interventioita oli neljä ja henkilöstölle yksi. Huoltajat yhdessä lasten kanssa olivat kohderyhmänä kolmessa interventiossa. Päiväkodin henkilökuntaa oli läsnä myös muissa kuin heille suunnatuissa interventioissa. Näiden lisäksi opinnäytetyöntekijä oli vastuussa kahdesta interventiossa. Projektin päättämisvaiheeksi lapsilla voidaan luokitella Projektin arviointi-interventio ja muutoin projektin osalta vanhempien palautteen koosteen toimittaminen päiväkodin edustajille. Projektiopinnäytetyön prosessin etenemistä olen kuvannut seuraavassa kuviossa (KUVIO 1). Opinnäytetyön esittäminen ja kypsyysnäytteen antaminen ovat elokuussa 2017, ja opinnäytetyön oletan valmistuvan aikataulun mukaan lokakuussa 2017.

KUVIO 1. Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa prosessin eteneminen

3 TIETOPERUSTAA OSALLISUUS-PROJEKTILLE KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA

Seuraavassa käsitellään Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa keskeistä tietoperustaa. Tietoperusta on muodostettu varhaiskasvatuksen tämänhetkisestä lapsikäsituksesta ja siihen liittyvistä oppimisteorioista, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä sekä osallisuuden käsitteestä varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa. Lisäksi on käsitelty huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön osuutta varhaiskasvatuksessa sekä projektioppimista.

3.1 Lapsikäsitys ja lapsilähtöinen pedagogiikka

Ennen 1980-lukua päiväkodin toiminnassa näkyi behavioristinen oppimisenäkemys. Näkemys painotti suunnitelmallista opettamista ja tarkoin määriteltyjen tiedollisten tavoitteiden saavuttamista. Yksilön osuudella oppimiseen ei nähty olevan kovin suurta merkitystä. Lapsikeskeisyyden käsite nousi 1980-luvun loppupuolella esiin kritisoiden aiempaa aikuisjohtoista, toimintatuokiopainotteista työtapaa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12-13.) Käsitteet lapsista ja lapsuudesta ovat aina sidoksissa aikaan, paikkaan ja ympäröivään kulttuuriin. Perinteinen lapsikäsitys näkee lapsen joksikin tulevana (engl. becoming someone) ja aikuisen suojelua kaipaavana. Vastaavasti nykyinen sosiologinen suuntaus luo kuvaa lapsesta aktiivisena, kompetenttina toimijana, jolla on oikeus ja tarvittavat taidot omaan elämäänsä vaikuttamiseen. Käsitteen mukaan lapset jo ovat jotakin (engl. already being someone). (mm. Alanen 2009; Roos 2016.)

Varhaiskasvatuksen toiminta perustuu vallalla olevaan lapsikäsitukseen, joka muodostuu ajan hengen mukaiseksi perustuen uusimpaan tutkimustietoon, kuten Turjakin (2011) artikkelissaan toteaa. Edelleen kasvatuksessa on aina kysymys kasvavan yksilön ja hänen kasvuaan ohjaavan tahon välisestä valtasuhteesta. Tätä valtasuhdetta määrittävät kasvattajan henkilökohtaisten näkemysten lisäksi myös kulttuurissa ja ajassa elävät yleiset käsitykset lapsen perusolemuksesta ja asemasta sekä oppimisen ja kehityksen luonteesta. Yhteiskunnan rakenteelliset tekijät ja lapsuuden ja kasvatuksen vallitsevat käsitykset näkyvät päiväkotien ja koulujen toimintakulttuurissa. (Turja 2011, 42–43.) Vähitellen varhaiskasvatuksessa on vahvistunut pedagoginen ote. Lapsia halutaan pitää nyt aktiivisina toimijoina, jotka vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa rakentavat omaa ymmärrystään. Viimeisimpänä on alettu korostaa lasten kuulemistä ja osallisuutta yhteiskunnan eri palveluissa, myös päiväkodeissa. Kasvatuskeskustelun painopiste on siirtymässä yksilöllisyydestä kohti ryhmän jäsenyyttä ja siinä toimimista niin lapsiryhmässä kuin aikuisten ja lasten kesken. (Turja 2011, 46.)

Suomalainen varhaiskasvatus on pohjautunut pitkälle niin kehityspsykologiaan kuin Piaget'n ja Vygotskyn oppimisteorioihin. Tässä opinnäytetyössä näkökulmana ovat modernimmat oppimisteoriat. Näin ollen siinä esiintyy viitteitä niin konstruktivististen, sosiokulttuuristen kuin kontekstuaalistenkin oppimisteorioiden toteutuksesta. Konstruktivistiset oppimisteoriat korostavat vuorovaikutusta oppijan ja ympäristön välillä. Yksilöllinen konstruktivismi korostaa oppijan omaa aktiivista, yksilöllistä osuutta oppimiseen ja sosiaalinen konstruktivismi puolestaan sosiaalista osuutta tietämyksen rakentumisessa. Näissä teorioissa korostuu oppijan oma aktiivisuus sekä oppijan tutkiva ja kokeileva toiminta. Konstruktivistiset teoriat nostavat esille oppijan näkökulman. Jotta lapset voisivat rakentaa omaa ymmärrystään maailmasta ja sen ilmiöistä, on heidän tutkittava aktiivisesti ympäristöään. Näiden oppimisteorioiden anti on arkipäivän oppimisen korostaminen pienten lasten kehityksessä ja oppimisessa. (Kronqvist 2016, 19.)

Sosiokulttuurinen ja kontekstuaalinen teoria kuvaavat oppimista kulttuurisena ja vuorovaikutuksellisena prosessina. Näistä sosiokulttuurinen korostaa oppimisen sosiaalista ja kulttuurisidonnaista luonnetta ja kontekstuaalinen lapsen näkemistä osana ympäristöään, kontekstia. Lasta ei esimerkiksi voi irrottaa erilliseksi kokonaisuudeksi kasvu ympäristöstään ja sen ilmiöistä. Molemmissa suuntauksissa oppimista tarkastellaan kokonaisvaltaisena ja dynaamisena prosessina. Oppiessaan yksilö kasvaa osaksi kulttuuria, mutta myös kulttuuri kehittyy yksilön osallistumisen ja toimijuuden myötä. Oppiminen tapahtuu kahdella tasolla ollen ensin sosiaalista ja sitten asteittain osa yksilön omaa oppimista. (Kronqvist 2016, 20.)

Lapsilähtöisessä pedagogiikassa lasta pidetään aloitteellisena, merkityksiä antavana, yksilöllisiä intressejä omaavana ja valintoja tekevänä toimijana. Lapsi aktiivisesti rakentaa ymmärrystä itsestään ja ympäröivästä elämästä. Kasvatuksessa valmista tietoa ei siirretäkään aikuiselta lapselle, vaan lapsi hankkii tietoa ja oppii toimimalla itse. Lapsilähtöisen toiminnan onnistumisen kannalta on tärkeää tavoittaa lapsen kokemusmaailmaa. Tähän voidaan päästä mm. lasta haastatteleamalla ja heidän keskustelujaan seuraamalla. Epäsuorempia menetelmiä ovat muiden arviot lapsen kokemuksista. (Turja 2004, 10, 17.)

3.2 Osallisuuden määrittelyä ja näkökulmia

Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa perustan tietopohjalle antoi osallisuuden käsite. Keskeisiä asioita osallisuuden määrittelyssä ovat muun muassa kuulluksi tuleminen, omassa yhteisössä vaikuttaminen sekä oma tunne ja tietoisuus osallisuudesta. Muita näkökulmia ovat lisäksi vastuun ottaminen, tasa-arvoisuus ja demokraattisuus. Osallisuudella edistetään myös erilaisuuden hyväksymistä sekä mahdollistetaan vapaaehtoisuus ja avun saaminen. Osallisuus on pääasiallisesti yhteisöllistä toimintaa,

joka perustuu ryhmään kuuluvien erilaistenkin näkökulmien yhteensovittamiseen eikä yksittäisten lasten esittämien toiveiden täyttämiseen. (Turja 2010, 38.)

Osallisuus on yhteisöllisyyden pohja. Yhteisössä olennaista on, että lapsi kokee olevansa hyväksytty, arvostettu ja tärkeä jäsen. Tiivistä yhteisöllisyyttä esiintyy yleensä pienemmissä, yksilön havainnointikyvyn hallittavissa olevissa ryhmissä. Yhteisöllisyyttä voi oppia vain käytännön harjoituksella. Oma-kohtainen kokemus yhteisöllisyydestä on oppimisen edellytys. Kasvattajien tehtävänä on luoda tähän onnistuneita malleja. Yhteisöllisyyteen kasvetaan jatkuvalla prosessilla, joka vaatii ohjaajien valppautta ja halua tavoitteen toteuttamiseen. Yhteisöllisyyttä voidaan synnyttää hajottamalla suurempia ryhmiä pienemmiksi toiminnallisiksi yksiköiksi. Kun halutaan tehdä yhteisöllisesti vahva kasvatusyhteisö, on luovuttava yksin tekemisen kulttuurista. Toisin sanottuna henkilökunnan on näytettävä mallia yhteisöllisestä toiminnasta ja tehdä näkyvää yhteistyötä. Käytännössä lapsille tulee järjestää harjoitusmahdollisuuksia yhteistyöstä. (Haapaniemi 2011, 77–80.)

Lasten kuuleminen ja osallisuus ovat osa laadukasta varhaiskasvatusta. Tätä voidaan perustella kolmesta eri näkökulmasta, joita ovat yhteiskunnallinen, opettajan ammatillinen kehittyminen ja pedagoginen tarkastelukulma. Etusijalla yhteiskunnallisessa tarkastelukulmassa on moderni lapsuuskäsitys lapsesta pätevästä toimijana ja tasa-arvoisena yhteiskunnan jäsenenä. Siihen liittyen lapsella on oikeus ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti ilmaista omia näkemyksiään ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämä Lapsen oikeuksien sopimuksen linjaus on normi, johon nojaavat myös maamme opetussuunnitelmat. Opetussuunnitelmien arvopohjan muodostavat ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Ne ohjaavat kasvattajia osallisuuden tukemiseen ja lasten näkemysten huomioon ottamiseen arjen kasvatustyössä. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 81-82.)

Toisena opettajan ja kasvattajan ammatillisen kehittymisen näkökulma nousee esiin uusissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mm. toiminnan arvioinnin ja kehittämisen kohdalla. Siinä todetaan henkilöstön tavoitteellisen itsearvioinnin olevan varhaiskasvatuksen laadun ja kehittämisen kannalta keskeisessä asemassa. Yksilötasolla tämä tarkoittaa mm. lasten varhaiskasvatussuunnitelmien suunnittelua, toteutusta ja arviointia yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinta taas on osa pedagogista dokumentointia, ja pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on varhaiskasvatuksen toteuttaminen lapsilähtöisesti. (Opetushallitus 2016, 10-11,37,60-61.)

Kolmas eli pedagoginen tarkastelukulma osallisuuteen perustellaan edellisessäkin esiteltyihin moderniin kehitys- ja oppimiskäsitykseen. Tämä konkretisoituu lapsilähtöisessä tai lapsikeskeisessä pedagogiikassa. Aikuisen tulee ottaa selvää siitä, miten lapsi ajattelee ja mistä hän on kiinnostunut. Oleellista on myös tarkastella, kuinka lapsi toimii vuorovaikutuksessa fyysisen ja sosiaalisen ympäristönsä kanssa. (Heikka ym. 2009, 83.)

3.3 Osallisuuden edellytyksiä, tavoitteita ja toimintaa varhaiskasvatusympäristössä

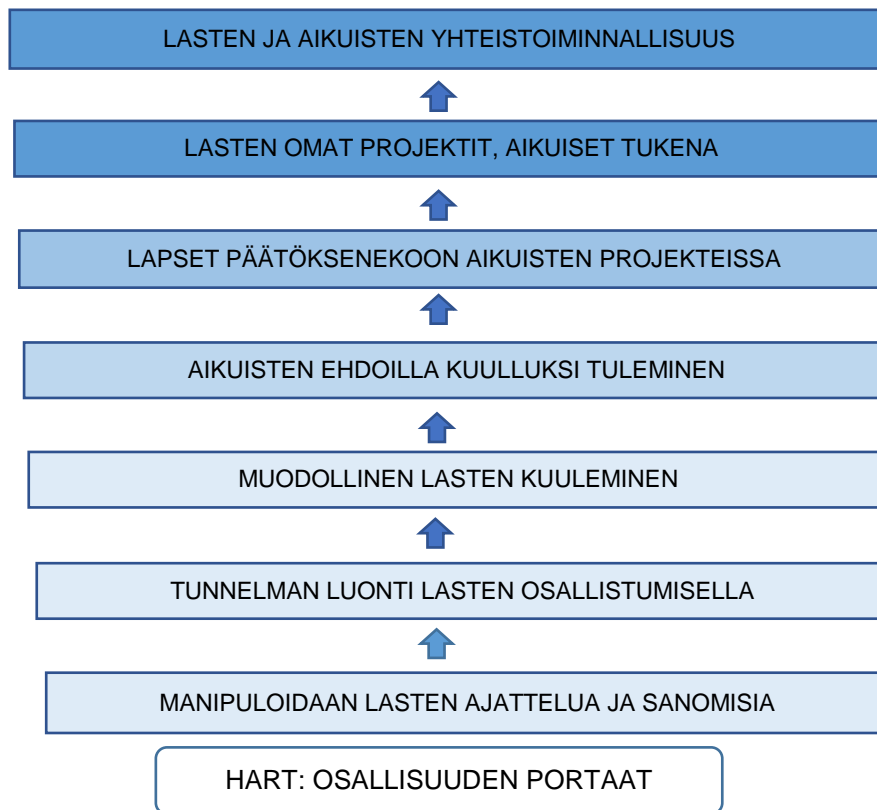
Osallisuuden perusedellytyksenä ja inhimillisenä perustarpeenakin voidaan pitää yksilön tiedonsaantia fyysisestä, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ympäristöstään. Tietoon liittyy myös oman osallisuuden ja vaikuttamisen tietoisuus. Tärkeää on kehittää erilaisia muodollisia keinoja lasten osallisuuden mahdollisuuksien lisäämiseen. Näistä irrallisista keinoista tulisi kuitenkin koko ajan edetä kohti jatkuvaa osallisuuden kulttuuria juurruttamalla lasten osallisuus kaikkeen arjen toimintaan. Jo eettisistä syistä tulisi varmistaa, että lasten kuuleminen johtaa heidän näkemystensä vakavasti ottamiseen, arvostamiseen ja käytännön toimenpiteisiin. (Turja 2010, 42-44.)

Katajan [2014] mukaan osallisuuden tavoitteena on kasvattaa itseensä luottavia, toiset huomioon ottavia, ajattelevia ja aktiivisia lapsia. (Roos 2016, 54). Näitä taitoja opitaan harjoittelemalla vastuun ottamista ja kantamista. Aikuisen tehtävänä on rohkaista lasta harjoittelemaan ja varmistaa harjoittelun mahdollisuudet suhteessa ikään ja muihin valmiuksiin. Lasten rohkaisu ja ohjaus tulee kohdentaa niin että lapsi oppii mm. kertomaan omista ajatuksistaan ja mielipiteistään. Vuorovaikutuksessa aikuisen on otettava vastuu vuorovaikutustilanteesta lapsen vielä harjoitellessa taitojaan. (Roos 2016, 54–55.)

Osallisuuden toiminnalliset muodot etenevät ideoista suunnitelmiin, päätöksentekoon, toiminnan täytäntöönpanoon ja toteutetun toiminnan arviointiin. Vaikka alle kouluikäisten lasten on täysin mahdollista osallistua aktiivisesti toimintaprosessin eri vaiheisiin, käytännössä varhaiskasvattajien on vaikea antaa tilaa lapsille arjessa. Lasten valtaistumisen näkökulmasta lasten osallisuus voi alkaa pienimpien kohdalla heidän mukanaolostaan ja kuulluksi tulemisestaan. He voivat myös tehdä valintoja heille esitettyjen vaihtoehtojen pohjalta. Tavoitteena on kuitenkin edetä lasten omiin aloitteisiin ja yhteisiin neuvotteluihin. Se miten laajaa ihmisryhmää käsiteltävä asia koskee, on osaltaan määrittämässä osallisuuden mahdollisuuksia. (Turja 2010, 40–41.)

Osallisuuden tarkastelu on lähtenyt aikuisen ja lapsen välisestä valtasuhteesta. Valtasuhdetta ja osallisuuden astetta voidaan tarkastella mm. Hartin (1992) osallisuuden portailla (KUVIO 2). Portaiden kolmessa ensimmäisessä askelmassa toiminta määrittyy aikuisen taholta ja neljännessä portaasta ylöspäin lasten osallisuus vahvistuu lähtien lasten kuulluksi tulemisesta edeten konsulteiksi aikuisten projekteihin. Kuudennella portaalla lapset ovat jo mukana päätöksenteossa ja siitä edetään aikuisten tukemiin lasten omiin projekteihin, huipentuen lasten ja aikuisten yhteistoimintaan. Vaikka kokonaisuudessaan Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa oli opinnäytetyöntekijän suunnittelema, yllettiin projektissa jo paikoitellen ylimmille portaille. Lasten kanssa toteutetuissa myyjäisissä opinnäytetyöntekijä avusti vain tarvittaessa rahatoimitusten kanssa ja yhdessä vanhempien kanssa toteutetussa Askartelu myyjäisiin-interventiolla lapset toimivat yhdessä aikuisten kanssa ja osittain jopa ohjasivat tilannetta. Kokonaisuudessaan Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa toteutus ja suunnittelu tapahtuivat portaasta neljä ylöspäin.

KUVIO 2. Osallisuuden portaat (mukaillen Hart 1992)

3.4 Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa varhaiskasvatuksen asiakirjoja huomioiden

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa vastaa suoraan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirjaan monilta osin (Opetushallitus 2016). Lähtökohtana on osallisuuden vahvistaminen toimintaympäristössä ja vastaaminen osaltaan varhaiskasvatuksen tehtävään ja yleisiin tavoitteisiin.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 -asiakirjan uudistuksen lähtökohtana on ollut niin lasten kasvuympäristön kuin varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset (Opetushallitus 2016, 8.). Varhaiskasvatuslain mukaisesti varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. (Opetushallitus 2016, 10.) Yleisperiaatteina varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustassa ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus ja syrjintäkielto. Nämä juontavat varhaiskasvatusta ohjaavista asiakirjoista, kuten YK:n lapsen oikeuksia koskevasta sopimuksesta, varhaiskasvatuslaista sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevasta yleissopimuksesta. (Opetushallitus 2016, 18.)

Varhaiskasvatus perustuu lapsuuden itseisarvon käsitykseen, jokaisen lapsen ainutlaatuisuuteen ja arvokkuuteen. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään ja yhteisönsä jäsenenä. Jokaisella lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään sekä tulla ymmärretyksi. Lapsella on myös oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen sekä uusien asioiden opetteluun ja kokeilemiseen. Lapsi oppii, kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsityksen mukaan lapsi on myös aktiivinen toimija, synnynnäisesti utelias ja haluaa oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. (Opetushallitus 2016, 19–20.)

Varhaiskasvatuksella luodaan pohjaa laaja-alaiselle oppimiselle. Laaja-alaisen osaamisen tarve on nyt ja tulevaisuudessa tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista, jota laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on kuvattu viisi laaja-alaisen osaamisen osa-aluetta, joista tämä opinnäytetyö tukee erityisesti ajattelun ja oppimisen, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisen sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueita. Taidot ajatteluun ja oppimiseen kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja luovat perustan muulle osaamiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajattelu ja oppiminen kehittyvät mm. mielikuvitusta käyttämällä, ideoiden kokeilemisella yhdessä ja maailman tutkimisella. (Opetushallitus 2016, 21–23.) Tässä opinnäytetyössä osana suoritettua lasten retkiprojektissa lapset käyttivät mielikuvitustaan retken ide-

ointiin ja suunnitteluun. Retkellä pääsi kokeilemaan ideoita ja tutkimaan ympäristöä. Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja tuettiin lasten kanssa mm. piirtämällä, kerronnalla ja toistuvalla vuorovaikutustaitojen harjoittamisella. Lasten aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen olivat lähtökohtia retken toteutumiselle ja näin ollen myös kaikille lasten kanssa toteutetuille interventioille.

3.5 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö rakentuu yhteisestä suunnittelusta ja arvioinnista. Tarkoituksena on luoda lapsesta ja hänen suhteestaan ympäristöön mahdollisimman monipuolinen ja eheä kuva eri konteksteissa. Arvioinnin lähtökohtana on asiantuntemuksellinen vuorovaikutus yhteisten tavoitteiden rakentamiseksi. Lapsi toimijana voi näyttäytyä erilaisena vanhemmille ja opettajille. (Heikka ym. 2009, 73.) Vanhemmissa on tietoisuudeltaan ja toiminnaltaan erilaisia kasvattajia. Kasvatus ja vanhemmuus juontavat heidän omasta elämäntulkinnastaan, johon vaikuttavat niin omat lapsuudenkokemukset kuin ympäröivän yhteiskunnan arvot mielipiteet ja ajan henki. (Hämäläinen 2011, 67.)

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön edellytysten luominen ja yhteistyön tarjoaminen, on kasvattajien ammatillinen tehtävä. Erityistä huomioita tulee kiinnittää yhteistyön laatuun, sillä yhteistyömuotojen ja tilaisuuksien määrä ei vielä kerro laadusta. Kun yhteistyölle on asetettu tavoitteet, on niitä helpompi arvioida. Yhteistyön arvioinnissa on huomioitava vanhempien erilaiset yhteistyötarpeet. Vanhempien näkemys yhteistyöstä voi ilmetä spontaanina palautteena tai sitä voi pyytää erikseen sanallisesti tai kirjallisesti. (Koivunen & Lehtinen 2016, 114–115.)

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Tämä vuorovaikutteinen yhteistyö vaatii aloitteellisuutta ja aktiivisuutta henkilöstöltä. Varhaiskasvatuksen aikana yhteistyön muotoja voi olla erilaisia ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä lasten ja henkilöstön kanssa. Yhteistyöllä voidaan tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta esimerkiksi erilaisten tilaisuuksien yhteisellä toiminnalla. Tämä tukee henkilöstön työtä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. (Opetushallitus 2016, 32–33.) Tässä Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa huoltajille tarjottiin mahdollisuus erilaisiin yhteistyömuotoihin päiväkodin kanssa. Myös vanhemmilta saadusta palautteesta päiväkotitoimi sai toiminnalleen kehitysehdotuksia.

3.6 Projektin ja projektioppimisen määrittelyä

Näitä seuraavassa esiteltyjä Ruuskan (2012) ja Mäntynevan (2016) määritelmiä voidaan soveltaa myös Osallisuus-projektiin Klemetilän päiväkodissa. Määritelmät ja Vesterisen (2003) projektioppimisen osuus ovat pitkälle toteutuneet niin koko opinnäytetyötä koskevassa projektissa kuin lasten omassa retkiprojektissakin.

Projektia ja sille tyypillisiä piirteitä ovat määritelleet mm. Ruuska (2012) ja Mäntyneva (2016). Projekti on joukko ihmisiä ja muita resursseja, jotka ovat tilapäisesti yhdessä suorittamassa tiettyä tehtävää. Projektilla on tavoite/tavoitteita ja elinkaari. Elinkaari koostuu käynnistys- rakentamis- ja päättämisvaiheesta. Alussa on idea tai visio ja päättämisvaiheen jälkeen lopputulos. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää ryhmätyöskentelyä. Projekti on vaiheittainen oppimisprosessi. Jokainen projekti on ainutkertainen kokonaisuus, jonka elinkaareen mahtuu muutoksia. Meneillään olevassa projektin vaiheessa ei voida varmuudella tietää, mitä seuraavassa vaiheessa tapahtuu. Edellisen vaiheen tulokset vaikuttavat seuraavan vaiheen tehtäviin. Kaikkiin projekteihin liittyy riskejä ja epävarmuutta. (Ruuska 2012, 19, 34.)

Projektille tunnusomaista on väliaikaiset, ajoitetut aktiviteetit, jotka edistävät projektin tavoitetta. Aktiiviteetteja koordinoi projektipäällikkö. Projektiin on käytettävissä rajalliset resurssit ja projektin lopputuotoksen saavuttamiseen liittyy riski. Projektin elinkaari voidaan jakaa neljään vaiheeseen, joita ovat valmistelu, suunnittelu, toteutus ja päättäminen. Valmisteluvaiheessa ilmenee projektin tarve, joka osittain määrittää jo projektin kohdistumista ja laajuutta. Suunnitteluvaiheessa määritellään tarkemmat tavoitteet ja toimet, joilla tavoitteisiin päästään. Tärkeää on suunnitella riittävän tarkasti aikataulu, kustannukset ja resurssit. Myös riskien tunnistaminen on tärkeää. Toteuttamisvaiheessa projekti toteutetaan projektisuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmaa muutetaan tarvittaessa projektin edetessä. Päättämisvaihe etenee lopputuotoksen valmistuttua loppuraportin laadintaan ja edelleen projektin dokumentaation viimeistelyyn ja arkistointiin. (Mäntyneva 2016, 11, 15–18.)

Projektioppimisen etuja voidaan perustella kolmesta lähtökohdasta. Näitä ovat oppimisteoreettiset perusteet, asiantuntijuuden ja työelämän näkökulma sekä motivaation näkökulma. Projektioppimista on perusteltu monista erilaisista näkökulmista, eikä sillä ole yhtä yhtenevää teoreettista lähtökohtaa. Useimmissa perusteluissa projektioppiminen nähdään kuitenkin jo aiemminkin tässä työssä mainittujen konstruktivististen oppimisteorioiden kautta. Yhteiskunnallisen työnjaon jatkuva uusiutuminen ja työelämän rakennemuutokset taas ovat johtaneet pysyvämmästä ammattipohjaisesta työnjaosta, tehtäväpoh-

jaiseen joustavaan työnjakoon, johon asiantuntijuus on vahvasti sidoksissa. Opetussuunnitelmissa ja menetelmissä tämä on huomioitu opiskelijan mahdollisuudella tehdä enemmän valintoja ja luoda oma oppimisen polkunsä itse. Kolmantena projektimuotoista oppimista puoltaa motivaation paraneminen verrattuna opettajajohtoiseen tai yksinopiskeluun. Projektimuotoinen opiskelu edellyttää pitkäaikaista sitoutumista ja näin ollen työn on vastattava sopivaa vaatimustasoa ja opiskelijoiden on pidettävä projektia kiinnostavana ja haastavana. Motivaatio on siis edellytys projektityön onnistumiselle ja oppimiselle. (Vesterinen 2003, 1–4.)

Projektioppiminen saa erilaisia muotoja tehtävästä ja tilanteesta riippuen. Siinä yhdistyvät monet työskentelyn ja oppimisen muodot, joissa lähtökohtana on oppijien sosiaalinen vuorovaikutus ja opettajajohtoisen opetuksen väheneminen. Projektilla on selkeä alku ja loppu, se on suunnitelmallinen ja sillä on ennalta määrätty tavoitteet. Projektioppiminen on työ- ja toimintatapa, oppimismenetelmä ja pedagoginen malli. Projektioppiminen vaatii mm. tiimityöskentelyä, ryhmätyötaitoja, kommunikaatiovalmiuksia, joustavuutta, paineensietokykyä, stressin hallintaa ja hyvää itsetuntoa. (Vesterinen 2003, 9–14.)

Tässä Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa lapset toimivat asiantuntijoina, määritellesään interventioissa mitä retki pitää sisällään ja millaista toimintaa he retkelle haluavat. Interventioissa käytettiin erilaisia tapoja ilmaisun apuna kuten piirtämistä, kirjallisuutta ja keskustelua. Tällä tavoin lapsia tuettiin mahdollisimman itsenäiseen ilmaisemiseen, ohjaajana toimineen opinnäytetyöntekijän roolin pienentyessä. Lisäksi Oravat-ryhmän lapset arvioivat jokaista interventiota ja sen avulla vaikuttivat tulevaan toimintaan ja projektin etenemiseen. Samalla he oppivat myös rajaamaan retkikohdetta ja retkellä tapahtuvaa toimintaa päiväkodin resursseihin sopivaksi.

3.7 Havainnointi ja tiedonkeruu Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa projektissa on käytetty osallistuvaa havainnointia niin tiedonkeruu- kuin arviointimenetelmänäkin. Interventioiden aikana opinnäytetyöntekijä on kirjannut ylös lasten kerrontaa, mielipiteitä ja arviointia. Lisäksi kaksi lasten kanssa toteutuneista interventioista on videoitu. Videoinnin avulla on pystytty arvioimaan erityisesti lasten ja ohjaajan toimintaa intervention aikana. Lapsilta saadun tiedon perusteella lasten projekti on edennyt vaiheittain kohti tavoitetta ja työelämäohjaajalta saadun palautteen perusteella lasten kanssa toteutettuihin interventioihin on tarvittaessa tehty muutoksia.

Osallistuva havainnointi ymmärretään tutkimukseksi, jossa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan ja antaa kyseisenä aikana saamiinsa kokemuksiin pohjautuvan raportin. Osallistuvan havainnoinnin näkökulmia ovat mm., että havainnoija suorittaa tehtävänsä sellaisessa sosiaalisessa yhteisössä, missä hänellä ei ole asemaa henkilönä. Toiseksi havainnoitavilla on tilanteissa roolit, kun taas havainnoijalla on mahdollisuus tarkkailla toimintaa koko yhteisössä. Kolmanneksi havainnoija on systemaattinen ja pyrkii tallentamaan havainnointinsa myöhempää käyttöä varten. Neljänneksi havainnoijalla on taito havainnoida ja analysoida pyrkien tiettyyn kentän ymmärtämiseen. (Laitinen 1998, 37-38.)

Osallistuva havainnointi voi olla aktiivista tai passiivista. Aktiivisessa osallistuvassa havainnoinnissa tutkija aktiivisesti vaikuttaa läsnäolollaan tutkittavaan ilmiöön. Passiivisessa tutkittavassa havainnoinnissa tutkija on yksi tilanteeseen osallistuja, mutta ei vaikuta tilanteen kulkuun. Tilanteesta riippuen tutkija voi osallistua toimintaan enemmän tai vähemmän aktiivisesti, mutta ulkopuoliseksi hän ei voi jättäytyä. Osallistuvassa havainnoinnissa tilannetta voidaan tarkastella ensin kokonaisvaltaisemmin, siirtyen sitten yksityiskohtaisempaan havainnointiin. Tarpeellista on seurata tilannetta niin kauan, että rutiinit ja lainalaisuudet alkavat hahmottua. Tärkeää on myös, että tutkittavat tottuvat tutkijan läsnäoloon eivätkä koe hänen läsnäoloaan kiusalliseksi. Aineiston kokoamisessa tutkija käyttää monia eri keinoja, kuten haastattelua, toimintaan osallistumista ja muiden havainnointia. Lisäksi hän harjoittaa itsensä havainnointia. Tutkijan on varauduttava siihen, että eteen tulee odottamattomia tilanteita, jotka vaativat nopeaa reagointia. (Anttila 2000.)

4 OSALLISUUS-PROJEKTIN KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA TOTEUTUS

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa, muodostui 13 interventiosta (LIITE 21), jotka oli suunnattu Oravat-ryhmän lapsille, huoltajille ja henkilöstölle. Lisäksi mukana olleilta ryhmiltä on kerätty arviointia ja palautetta projektista. Tässä luvussa on esitelty Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa etenemistä eritellen ensin yleisesti ja sen jälkeen Oravat-ryhmän lapsiin, huoltajiin, henkilöstöön ja opinnäytetyöntekijään kohdistuvia osuuksia omissa kappaleissaan.

4.1 Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa eteneminen

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa muodostui eri tahoille suunnatuista interventioista. Kohderyhmänä lapset olivat mukana kahdeksassa interventiossa, huoltajat neljässä ja henkilöstölle oli suunnattu yksi interventio. Kaikkiin interventioihin oli laadittu erillinen suunnitelma jo projektin suunnitteluvaiheessa (LIITTEET 2-14). Suunniteltuja interventioita oli 13, mutta koska kaksi interventiota yhdistettiin (LIITTEET 3 ja 10), toteutuneita interventioita oli 12. Interventioiden lisäksi huoltajat antoivat palautetta lasten projektista erillisellä lomakkeella (LIITE 15). Myös henkilöstö arvioi koko projektia lomakkeella (LIITE 16). Henkilöstön osalta arviointiin annettiin mahdollisuus päiväkodin kummankin lapsiryhmän henkilökunnalle. Tarkoituksena oli, että osan lapsille suunnatuista interventioista olisi suorittanut päiväkodin henkilöstö, mutta suunnitelmaa muutettiin henkilöstön toiveista, ennen lasten osallistumista projektiin. Seuraavassa (KUVIO 3) olen asettanut interventiot prosessikaavioon toteutuksen mukaiseen järjestykseen.

KUVIO 3 Interventioiden toteutusjärjestys

Interventioiden suunnitteluvaiheessa pedagogista toimintaa varhaiskasvatuksessa on ohjannut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005-asiakirja, josta elementtejä toteutukseen on haettu. Lisäksi suunnitteluvaiheessa oli tieto, että projektissa mukana olevat lapset olisivat iältään 4–5-vuotiaita, joka vaikutti suunnittelutyöhön. Projektin interventiot suoritettiin tammikuun ja toukokuun 2017 välisenä aikana. Tammikuussa toteutettiin henkilöstön infotilaisuus ja vanhempien informointi toteutui maaliskuussa. Retken suunnittelu- ja valmisteluprosessi tapahtuivat 27.3.–7.4.2017, retki järjestettiin 26.4.2017 ja projektin arviointi 15.5.2017. Henkilökunnan arvioinnit ja vanhempien palautteet opinnäytetyön tekijä nouti päiväkodista 26.5.2017. Koosteen vanhemmilta saadusta palautteesta opinnäytetyön tekijä toimitti työn tilaajan edustajille 4.8.2017.

4.2 Oravat-ryhmän lapsille suunnatut interventiot

Oravat-ryhmän lapsista suurimpaan osaan interventioista osallistuivat kaikki lapset ja retken suunnitteluvaiheen interventioihin osallistui kuvausluvan saaneista lapsista koottu erillinen projektiryhmä, johon kuului 12 lasta. Kaikkiaan osallistuneita lapsia oli 22 ja he olivat iältään 3–5-vuotiaita. Käytännössä interventioihin osallistuvien lasten määrä vaihteli päivittäin läsnäolon mukaisesti. Lasten pienryhmässä toteutuvissa interventioissa oli tarkoituksena käyttää osallistuvaa havainnointia ja erityisesti tilanteiden videointia. Videointi ei kuitenkaan toteutunut suunnitellusti kuin kahdessa interventiossa. Tämä johtui

siitä, että suunnitelmasta poiketen vain kolmessa interventiossa oli paikalla lapsia, joilla kaikilla videointilupa oli. Yksi videointi jäi toteutumatta teknisistä syistä. Osallistuva havainnointi toteutui interventioissa opinnäytetyön tekijän toimesta tilanteiden eriasteisella ohjaamisella ja kirjaamisella.

Lasten kohdistuneita interventioita oli kahdeksan. Interventioissa korostui projektina tapahtuva vaiheittainen eteneminen sekä lasten välinen vuorovaikutus ja itseilmaisuus. Interventioiden alussa kerroin, missä projektin vaiheessa olimme menossa ja mitä olimme viimeksi tehneet. Intervention lopuksi kerroin, mikä olisi projektimme seuraava vaihe. Toistuvia elementtejä interventioissa olivat Nuuskamuikkunen-pehmolelu, jota käytin muun muassa apuvälineenä puheenvuorojen jakamisessa sekä kolme hymynaamaa, joiden avulla lapset arvioivat toimintaa (KUVA 1).

KUVA 1. Interventiomateriaalia

4.2.1 Projektin esittely lapsille

Maanantaina 27.3.2017 menin päiväkotiin seuraamaan ja havainnoimaan lapsia, ja tiistaina 28.3.2017 oli ensimmäisen lasten kanssa suoritettava interventio (LIITE 4). Tässä projektin esittely lapsille -interventiossa tavoitteena oli lapsiin tutustuminen ja projektin esittely. Lapset saivat harjoitella tavoitteiden mukaisesti toisten kuuntelemista, vuoron odottamista ja oman mielipiteen ilmaisemista. Paikalla olivat

kaikki sinä päivänä paikalla olleet 19 lasta. Selitin lapsille mitä projekti-sana tarkoittaa ja kerroin pääpiirteittäin tulevista interventioista. Kerroin myös, että projektin tavoitteena on yhteisen retken toteuttaminen. Kerroin, että retken suunnitteluvaiheeseen osallistuu osa ryhmän lapsista ja heitä kutsutaan projektiryhmäksi. Jokainen lapsi sai vuorollaan vastata kysymyksiin: Mitä tulee mieleen sanasta retki? Oletko ollut retkellä? Missä? Kenen kanssa? Puheenvuoroja jaoin tilanteen konkretisoimiseksi mukana olleen Nuuskamuikkusta esittävän pehmolelun avulla.

Projektisuunnitelman mukaan kaikille lapsille oli tarkoitus esittää sama kysymys, mutta päädyin muokkaamaan kysymyksiä lapsikohtaisesti lapsen siinä tilanteessa ilmenneiden valmiuksien perusteella ja aikataulullisista syistä johtuen. Seuraavaksi kerroin, että lapset saavat arvioida juuri tapahtunutta ja tulevia toimintoja hymynaamojen avulla. Kerroin mitä hymynaamat tarkoittavat, ja lapset arvioivat interventiota ja projekti-ideaa niiden avulla. Lopuksi kiitin, ja kerroin että jatkamme projektia retken suunnittelulla seuraavana päivänä projektiryhmän voimin. Lopuksi työelämäohjaaja nimesi lapsille, ketä projektiryhmään kuuluu.

4.2.2 Ensimmäinen retken suunnittelu-interventio

Seuraavana päivänä 29.3.2017 lasten kanssa aloitettiin retken suunnittelu ensimmäisellä Retken ideointi-interventiolla (LIITE 6). Paikalla intervention alkaessa oli yhdeksän lasta. Intervention tavoitteena oli saada ideoita toteutettavaan retkeen ja lapset saivat harjoitella mielipiteensä ilmaisua, nyt myös kuvataiteen avulla. Kaksivaiheinen interventio tapahtui suunnitellusta pienryhmätilasta poiketen yhdessä isommassa tilassa päiväkodin toiveesta. Jo intervention alkuvaiheessa yksi lapsista poistui toiseen pienryhmään omasta toiveestaan. Aluksi kertosimme lasten kanssa edellisen päivän keskustelun aihetta. Seuraavaksi kerroin mitä tänään tekisimme. Luimme kirjan Doran eväsretki. Kirjan olin valinnut sillä perusteella, että se oli melko lyhyt ja siitä löytyi samoja elementtejä, joita edellispäivän keskustelussa oli noussut esille. Kirjan hahmot olivat lapsille tuttuja, ja he kommentoivat kirjan tapahtumia lukemisen edetessä. Kirjan päätyttyä siirryimme piirtämään retkiaiheesta. Kerroin, että piirrämme nyt retkeä, minkä tulemme päiväkodista toteuttamaan ja haastoin lapsia miettimään esimerkkien avulla, millaiset retket ovat päiväkotiympäristössä mahdollisia. Jo piirtämään siirryttyämme kaksi lasta tuli mukaan toimintaan. Annoin heille erikseen ohjeistuksen osallistumisen mahdollistamiseksi. Lapset saivat halutessaan tehdä kaksi erillistä piirrosta. Kysyin jokaiselta, mitä he ovat piirtäneet, ja lopuksi jokainen arvioi toimintaa hymynaamojen avulla. Piirroksista nousi jo selkeästi esiin joitakin toistuvia elementtejä, kuten että retki tapahtuu ulkona ja metsässä.

4.2.3 Retken toinen suunnitteluinterventio

Seuraavana päivänä 30.3.2017 jatkoimme retken suunnittelua toisella Retken ideointi-interventiolla (LIITE 7). Interventiossa oli mukana pääasiassa yhdeksän lasta. Yksi siirtyi toiseen pienryhmään kesken keskustelun ja kaksi tuli mukaan kesken intervention. Intervention tavoitteena oli saada nousemaan esiin lisää ideoita retken suhteen. Lasten tavoitteena oli harjoitella keskustelemista, toisten kuuntelemista ja vuoron odottamista. Projektisuunnitelman mukaan oli tarkoituksena lukea toinen retkiaiheinen kirja ja sen jälkeen keskustella siitä. Keskusteltuani työelämäohjaajani kanssa päädyin siihen, että toiminnan alussa lapset saivat tutustua vapaasti esillä oleviin retkiaiheisiin kirjoihin. Sen jälkeen kuuntelimme cd:ltä tarinan Seikkailujen mummilaakso -kirjasta ja keskustelimme aiheesta. Tämän ajattelin herättävän lapsia enemmän aiheen pariin. Lapset tutkivat esillä olevia kirjoja aktiivisesti, minkä jälkeen kuuntelimme tarinan.

Ennen kuin aloimme keskustella retkestä, keskustelimme kuunnellusta tarinasta. Tällä pyrin selvittämään, kuinka lapset olivat pystyneet keskittymään tarinan kuunteluun ja mitä heille oli jäänyt mieleen. Minulla oli mukana ennestään tuttu Nuuskamuikkunen, jonka avulla jaoin puheenvuoroja tarvittaessa. Mahdollisimman paljon yritin antaa kuitenkin tilaa lasten väliselle vapaalle keskustelulle. Tarinasta keskusteltuamme palasimme retkiaiheeseen. Palautimme mieleen, mitä edellisenä päivänä olimme tehneet ja piirtäneet. Sen jälkeen jokainen sai taas vastata kysymykseen: Mitä tulee mieleen sanasta retki? Edellispäivänä esiintyneiden elementtien lisäksi mukaan tuli myös uusia retkeen liittyviä asioita. Sen jälkeen kävimme läpi retkeen liittyviä vaihteita ja osa-alueita.

Kokosimme retkeä lasten esiin nostamien ja toivomien asioiden avulla ja lopuksi varmistin lapsilta, että olin ymmärtänyt mitä he halusivat. Suunnittelun ja keskustelun perusteella retki tulisi olemaan metsäympäristössä, jonne mentäisiin kävellen. Retkellä haluttiin syödä eväitä, pomppia, riehua, leikkiä ja tutkia puita ja eläimiä. Myös selkeitä eväsvaihtoehtoja nousi esiin. Intervention päätteeksi lapset arvioivat taas toimintaa hymynaamoilla. Pelkän hymynaaman lisäksi pyysin lapsia perustelemaan mielipiteensä.

4.2.4 Retkisuunnitelman esittäminen lapsille

Seuraava interventio toteutui 4.4.2017 suunnitelmasta poiketen, päiväkodin päällekkäisen ohjelman vuoksi. Tässä Suunnitelman esittäminen lapsille -interventiossa (LIITE 8) toiminnan tavoitteena oli julkaista retken suunnitelma, jota lapset voivat kommentoida. Lasten tavoitteet kohdistuivat vuorovaikutustaitojen harjaannuttamiseen ja mielipiteen ilmaisemiseen. Projektisuunnitelman mukaan interventio olisi toteutettu kolmessa eri pienryhmässä, mutta koska meillä oli valittuna erillinen projektiryhmä, päädyin intervention toteuttamiseen kaksivaiheisesti.

Retkikohteeksi oli valikoitunut opinnäytetyöntekijän toimesta Edvinin polku. Edvinin polku löytyy Vaasasta, Asevelikylän ja Purolan alueelta. Kohde on metsän keskellä kulkeva ulkoilureitti, jonka varrelta löytyy edesmenneen taiteilija Edvin Hevonkosken metalli- ja puupatsaita, sekä korsukylä. Esittelin suunnitelman projektiryhmälle, joka puolestaan esitti sen muulle lapsiryhmälle. Suunnitelmassa sanoitin ja havainnollistin retkikohteen ja millä tavalla retkikohteessa esiintyy lasten toivomat elementit. Projektisuunnitelmasta poiketen projektiryhmän lapset tekivät tässä vaiheessa lisäksi lopullisen suunnitelman mukaan otettavista eväistä papunetin kuvapankista etsityistä kuvista.

Ehdotin lapsille, että he esittäisivät suunnitelmamme muulle ryhmälle. Lapset halusivat esittää suunnitelman koko projektiryhmän voimin. Lapset arvioivat toimintaa hymynaamoin. Kun muut lapset tulivat sisälle, projektiryhmä esitti suunnitelman heille opinnäytetyöntekijän avustuksella. Muu ryhmä sai kommentoida ja arvioida suunnitelmaa. Retkisuunnitelma hyväksyttiin yksimielisesti ja jätettiin eteisen seinälle myös vanhempien tutustuttavaksi. Lopuksi kertosin vielä, kuinka projekti etenisi loppupäivän ja kuluvan viikon aikana.

4.2.5 Askartelu myyjäisiin -interventio

Samana iltapäivänä 4.4.2017 toteutui jo seuraava Askartelu myyjäisiin -interventio (LIITE11). Intervention tavoitteena oli valmistaa myytäviä tuotteita myyjäisiin yhteistyössä vanhempien kanssa. Lasten tavoitteena oli vuorovaikutustaitojen ja kädentaitojen harjoittaminen. Toiminnan ajankohta siirrettiin jo aiemmin illan sijasta iltapäivään, suuremman osallistujamäärän saavuttamiseksi. Lapset saapuivat portaittain vanhempiensa tai muiden läheistensä kanssa askartelemaan pääsiäisoksia kotiinlähdön yhteydessä. Päiväkodin saliin oli järjestetty opinnäytetyöntekijän toimesta kolme erillistä työpistettä ja askarteluun tarvittavia materiaaleja. Osoitin lapsille ja vanhemmille, mitä ollaan tekemässä, ja tarvittaessa

ohjasin ja kiertelin työpisteillä. Lapset ja läheiset saivat askarrella oksia oman aikataulunsa mukaisesti. Lähtiessä kiitin osallistujia ja muistuttelin vielä tulevista myyjäisistä.

4.2.6 Myyjäiset-interventio

6.4.2017 olleiden myyjäisten (LIITE 12) tavoitteena oli kerätä rahaa tulevaan retkeen. Lasten kohdalla korostui jälleen vuorovaikutustaidot ja matemaattisten taitojen harjoittaminen. Intervention aloitus tapahtui ennen ruokailua, jolloin kerroin koko ryhmän lapsille myyjäisten ajankohdan ja kuinka siellä tulemme toimimaan. Välipalan jälkeen kannoimme lasten kanssa myytävät tuotteet ja muut tarvikkeet päiväkodin pihassa sijaitsevalle myyntialueelle. Myyntivuorossa oli kerrallaan 2–4 lasta, jotka huolehtivat tuotteiden myynnistä, rahastuksesta ja myyntipaikan siisteydestä. Myynnissä oli pääsiäisoksia viiden kappaleen nipuissa hintaan 2,00 € ja arpoja á 1,00 €. Hinnat olivat helppoja tasasummia, jotta lapset pystyivät suoriutumaan mahdollisimman omatoimisesti. Opinnäytetyön tekijä avusti tarvittaessa. Lisäksi myyntipöydässä oli esillä kaikki lasten läheisten hankkimat arpajaisvoitot.

Myyjäisissä kaikille lapsille annettiin mahdollisuus osallistua aktiivisesti myyjänä olemisen muodossa. Myyntivuoron vaihtuessa lapset pääasiassa itse huolehtivat uuden myyjän paikalle. Myyjäisten lopuksi suoritettiin voittojen arvonta opinnäytetyön tekijän toimesta. Seuraavana aamuna kysyin lapsilta palautteen, kiitin heitä ja kerroin, että tapaamme seuraavaksi lähemmin retken yhteydessä. Ohjeistin paikalla olevaa lastentarhanopettajaa ja lastenhoitajaa esillä olevasta arpajaisvoittolistasta ja palkinnoista. Tuottoa myyjäisistä tuli kokonaisuudessaan 104,00 € joista 70,00 € tuli arvoista ja loput 34,00 € pääsiäisvitsoista.

4.2.7 Retki-interventio

26.4.2017 oli Retki-intervention (LIITE 13) vuoro. Intervention tavoitteena oli toteuttaa yhdessä suunniteltu retki. Lapset saivat tavoitteiden mukaisesti harjoitella käyttäytymiseen ja turvallisuuteen liittyviä asioita. Retkelle lähdettiin heti aamupalan jälkeen. Opinnäytetyöntekijä jakoi jokaiselle lapselle eväät ja avusti pukemisessa. Ulkona ennen lähtöä jaoin lapsille kartat (LIITE 26) retkikohteeseen. Kartassa oli kuvia kävelymatkan varrelta ja viimeisenä oli kuva paikasta, jossa eväät nautittiin. Ryhmässä olevat aikuiset olivat eri kohdissa parijonoa. Ensimmäisenä meni ryhmän lastenhoitaja ja opinnäytetyön tekijä oli ryhmän keskivaiheilla.

Retkikohteessa oli leveä kulkuväylä, jossa lapset pystyivät vapaasti liikkumaan ja juoksemaan. Suurin osa kartan kuvista oli retkikohteesta. Kuvat oli otettu sellaisista paikoista, että lapset joutuivat niitä hiukan etsimään ja tarkkailemaan ympäristöään. Osaan paikoista joutui kiipeämään tai muutoin poistumaan polulta kuvakohteen löytääkseen. Tällä tavoin varmistettiin työn tilaajan toive retken monipuolisemmasta liikunnallisuudesta. Kartan kuvat löydettyämme asetuimme syömään eväät, minkä jälkeen lapset saivat vapaasti tutustua ympäristöön. Retken lopuksi kysyin lapsilta palautteen käsiäänestyksellä, ja siirryimme bussien noutopaikkaan. Retki päättyi päiväkodille, jossa lapset siirtyivät lounasruokailuun. Seuraavassa kuvia retkikohteesta (KUVA 2).

KUVA 2. Kuvia retkikohteesta

4.2.8 Projektin arviointi-interventio

15.5.2017 oli viimeinen lasten Projektin arviointi-interventio (LIITE 14), jossa keräsin lapsilta arvioinnin koko retkiprojektista. Päiväkodin salin seinällä oli kuvakollaasi retkiprojektin eri vaiheista ja arvioinnissa jo aiemmin mukana olleet hymynaamat. Päiväkodin viikko-ohjelman mukaisesti lapsilla oli vapaan leikin päivä. Hain lapsia leikin lomasta yksitellen suorittamaan arviointia. Kävimme lapsen kanssa läpi seinällä olevien valokuvien avulla projektin eri vaiheita ja kokemuksia. Lopuksi lapsi sai antaa kokonaisarvosanan projektille liimaamalla post it-lapun seinälle, arviointia vastaavan hymiön läheisyyteen. Arvioinnit asettuivat hymynaamojen ympärille, eivätkä niinkään kahden hymiön välille. Kaikkien lasten annettua arviointinsa kerroin heille yhteisesti projektimme tulleen päätökseen ja kiitin

yhteistyöstä. Kerroin vielä, että he voisivat kotiinlähdön yhteydessä tutustua kuvakollaasiin yhdessä vanhempien kanssa.

4.2.9 Huoltajien osuus Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa

Huoltajille suunnattujen interventioiden tavoitteena oli saada myönteisiä kokemuksia lasten osallisuuden vahvistamisesta varhaiskasvatuksessa ja päiväkodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tavoitteena oli myös interventioihin osallistuminen, palaute lasten projektista ja uusien yhteistyömuotojen löytyminen päiväkodin kanssa.

Huoltajille suunnattu ensimmäinen interventio toteutui infokirjeen muodossa, jonka työelämäohjaaja laittoi jakoon 7.3.2017 Infokirjeen sisällössä kerrottiin myös huoltajien osallisuudesta arpajaisvoittojen hankkimiseen. Näin ollen samassa toteutui myös toinen interventio yhteistyökumppaneiden hankkimisesta (LIITTEET 3, 10). Tähän päädyin keskusteltuani työelämäohjaajani kanssa siitä, missä määrin vanhemmille on hyvä tiedottaa projektista missäkin vaiheessa. Infokirjeen liitteenä oli myös videointi- ja kuvauslupa. 27.3.2017 tein päiväkodin oveen vanhemmille tiedoksi tulevien viikkojen aikataulun projektin interventioista ja alleviivasin interventiot, joihin heidän toivottiin osallistuvan.

Seuraavalla viikolla 4.4.2017 vanhemmille tai muille lasten läheisille tarjottiin mahdollisuus tulla lasten kanssa askartelemaan pääsiäisoksia. Askartelu tapahtui lapsen kotiinlähdön yhteydessä. Kaikkien kyseisenä päivänä läsnä olleiden lasten läheisiä osallistui askarteluun. Askartelu tapahtui lasten ja aikuisten kesken. Opinnäytetyöntekijä oli vähemmän aktiivisessa roolissa havainnoiden tilannetta ja ohjaten tarvittaessa. Askartelutilanteessa oli oiva mahdollisuus myös huoltajien väliselle yhteistoiminnalle ja keskustelulle.

6.4.2017 päiväkodin pihalla järjestettiin myyjäiset. Huoltajat olivat osallistuneet myyjäisiin etukäteen hankkimalla arpajaisvoittoja. Arpajaisvoittoja saatiin niin paljon, että keskimäärin joka neljäs myyntiin suunniteltu arpa voittaisi. Käytännössä kuitenkin joka kolmas arpa voitti. Myyjäisiin osallistuneet asiakkaat olivat kaikki lasten vanhempia, läheisiä tai päiväkodin henkilökuntaa. Seuraavana päivänä päiväkodin seinältä löytyi tiedot voittajista ja myös myyjäisistä saatu tulo vanhemmille tiedoksi.

18.4.2017 toimitin sähköpostitse vanhemmille suunnatun tiedotteen tulevasta retkestä ja sen aikataulusta (LIITE 19). Työelämäohjaaja välitti tiedotteen eteenpäin Oravat-ryhmän lasten vanhemmille. 1.5.2017

toimitin vielä työelämäohjaajalle tiedotteen (LIITE 20) jaettavaksi vanhemmille koskien projektin palautetta. Vanhemmat saivat lasten projektia koskeneen palautelomakkeen (LIITE 15) 15.5.2017 ja palautteet noudin päiväkodilta 26.5.2017. Palautteissa nousi esiin vanhempien toive myös päiväkodin henkilöstön tiedonsaannista heidän palautteistaan. Näin ollen toimitin vanhempien palautteesta koosteen myös päiväkodin edustajille 4.8.2017.

4.3 Henkilöstön osuus Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa

Oravat-ryhmän henkilöstölle oli suunnattu yksi interventio, joka toteutui ensimmäisenä. Lisäksi henkilöstöä osallistui lapsille ja huoltajille suunnattuihin interventioihin eriasteisesti. Oravat-ryhmän henkilökuntaan kuului kaksi lastentarhanopettajaa ja yksi lastenhoitaja. Toinen lastentarhanopettajista toimi opinnäytetyön työelämäohjaajana.

4.3.1 Projektin esittely henkilökunnalle-interventio

Projektisuunnitelma hyväksyttiin lopullisesti 20. tammikuuta 2017. Ensimmäinen interventio suoritettiin Klemetilän päiväkodissa, Oravat-ryhmän henkilökunnalle 25. tammikuuta 2017 (LIITE2). Paikalla oli opinnäytetyön tekijä ja kaksi ryhmän lastentarhanopettajaa. Ryhmän lastenhoitaja oli valvomassa lasten lepoaika. Interventioita tavoitteena oli informoida henkilöstöä Osallisuus-projektista Klemetilän päiväkodissa ja sitouttaa heitä projektin työskentelyyn. Koska osallistujamäärä oli vähäinen, kerroin projektista projektisuunnitelman mukaisesti vaihe vaiheelta ja lastentarhanopettajat osallistuivat luontevasti keskustellen. Tilanteessa selvisi, että aiemmasta tiedosta poiketen lapsiryhmässä oli lapsia iältään 3–5 vuotta. Keskustelua herätti videointi- ja kuvauslupa ja videoiden käyttötarkoitus. Lastentarhanopettajat miettivät, rajoittaako luvan puuttuminen projektin toimintaa. Kerroin, että videoitava ryhmä voidaan muodostaa luvan saaneista ja tarkensin vielä videoinnin monipuolisia käyttötarkoituksia. Kerroin projektisuunnitelman mukaisesti interventioiden etenemisestä ja työn tilaajan toiveen mukaisesta liikuntatarjauksesta retkeen. Lastentarhanopettajat olivat huolissaan retkeen liittyvästä budjetista ja sen vaikutuksesta retken toteutumiseen. Kerroin, että retki rajataan lasten kanssa sillä tavoin, ettei se ole riippuvainen pelkästään myyjäisten tuloista.

Keskustelimme myös, että muutamme askarteluillan ajankohdan vanhempien kanssa sijoittumaan ilta-päivään kotiinlähden yhteyteen. Päiväkodin kokemuksen mukaan tällä tavoin saavutettaisiin mahdollisimman suuri osallistujamäärä. Paljon keskustelua herätti suunnitelmassani työntekijöiden osuus interventioiden toteutuksessa. Lastentarhanopettajat epäilivät, kuinka asettamani tavoitteet toteutuisivat, jos ohjaajana tilanteessa olisikin minun sijastani joku muu. Perustelin heidän osallistumisestaan projektin-omaisen osallistavan työskentelyn vahvistamisella heidän arkeensa. Toinen lastentarhanopettaja totesi riittävän tarkkojen interventiosuunnitelmien mahdollistavan heidänkin osallistumisensa. Olin varannut aikaa henkilöstön informointiin ja pyrin kertomaan projektista mahdollisimman yksityiskohtaisesti heidän toiveidensa mukaan, koska intervention toteutuksen onnistuminen oli henkilökunnan sitoutumisen kannalta tärkeää. Videoin intervention käyttäen kahta tallennusvälinettä. Näin mahdollistin niin laitteen testauksen kuin materiaalin laadukkaamman työstämisen jälkikäteen. Intervention myötä niin opinnäytetyöntekijä kuin päiväkodin henkilöstökin sai projektisuunnitelmaan liittyviä tarkennuksia ja kehitysehdotuksia. Sovimme interventiotilanteessa, että laadin tarkemman aikataulun välille 27.3.–7.4.2017 ja toimitan sen heille sähköpostitse kommentoitavaksi. Aikataulun (LIITE 17) toimitin seuraavalla viikolla 1.2.2017.

4.3.2 Tapaaminen uuden työelämäohjaajan kanssa ja henkilöstön palautteet

6.3.2017 toimitin sähköpostitse esittelykirjeeni, jonka ohessa oli myös videointi- ja kuvauslupa. Päiväkodin edustaja ehdotti vielä muokkauksia kirjeeseen, jotka tein tulevan yhteistyön sujuvuuden varmistamiseksi päiväkodin ja huoltajien kanssa (LIITE 18). Henkilöstömuutosten vuoksi opinnäytetyön ohjaaja vaihtui ennen lasten kanssa tehtävien interventioiden alkamista, ja hän toivoi vielä tapaamista projektin ja oman roolinsa selkeyttämiseksi. Tapaamisessa 17.3.2017 Klemetilän päiväkodilla kertosimme vielä projektin kulkua. Kerroin myös, että myyjäisiin liittyvä arpojen myynti täytyy suorittaa projekti-suunnitelmasta poiketen myyjäispäivän aikana lainsäädännöllisistä syistä. Tällä tavoin välttyimme arpa-jaisiin muutoin kohdistuvilta maksuilta. Opinnäytetyön työelämäohjaaja kertoi, että he olivat henkilöstön kesken päätyneet sellaiseen ratkaisuun, että projektiin osallistuisi noin kymmenen ryhmän lasta, joilta kuvauslupa on saatu ja joiden päiväkodin henkilöstö kokee siihen kykenevän. Sovimme, että retken suunnitteluvaiheen interventioihin osallistuu tämä heidän valitsemansa ryhmä, ja muihin osallistuvat kaikki lapsiryhmän jäsenet. Tämä ratkaisu antoi väljyyttä niin opinnäytetyön tekijän kuin päiväkodinkin aikatauluihin.

Työelämäohjaajan kanssa koimme sähköpostitse tapahtuvan yhteydenpidon parhaimmaksi, koska silloin kumpikin osapuoli pystyi määrittämään yhteydenpidolle itselleen sopivan ajankohdan. Työelämäohjaaja antoi suullista palautetta seuraamistaan lapsille ja huoltajille suunnatuista interventioista toteutusten jälkeen ja kirjallisen palautteen sain sähköpostin välityksellä 23.5. Henkilöstöä koskevat arviointilomakkeet Osallisuus-projektista Klemetilän päiväotiin toimitin 15.5.2017 ja palautetut arvioinnit noudin 26.5.2017.

4.4 Opinnäytetyön tekijän osuudet Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa

Vaikka projektin kohderyhmänä olivat Oravat-ryhmän lapset, huoltajat ja henkilöstö, sisältyi projektiin myös osuuksia, jotka olivat opinnäytetyöntekijälle suunnattuja. Osa toiminnoista oli etukäteen suunniteltuja ja osan opinnäytetyöntekijä toteutti projektin edetessä ilmenneiden tarpeiden ilmettyä. Näistä toteutuksista etukäteen suunniteltuja olivat projektista tiedottaminen lehdistölle (LIITE 5) ja muutoin paikallisesti, sekä retkiprojektin budjetin laatiminen (LIITE9). Lisäksi opinnäytetyöntekijä oli vastuussa lapsille, huoltajille ja henkilöstölle suunnatuista interventioista.

27.3.2017 otin yhteyttä alueella ilmestyviin paikallislehtiin (Vaasan ikkuna, Pohjalainen, Vasabladet) sähköisesti ja jätin juttuvinkin varhaiskasvatuksen kannalta ajankohtaisesta aiheesta opinnäytetyöni muodossa. Projektisuunnitelmassa yhteys lehdistöön oli tarkoitus ottaa puhelimitse, mutta aikataulullisista ja opinnäytetyöntekijään liittyvistä resursseista johtuen, päädyin sähköiseen yhteydenottoon. Yhteydenotot tapahtuivat lehtien verkkosivuille suoraan jätettäviin juttuvinkeihin, joiden perille menosta tuli suoraan ilmoitus näytölle. Maanantaina 3.4. laadin tulevista myyjäisistä ilmoituksia (LIITE 25) ja jaoin niitä päiväkodin lisäksi kauppojen ilmoitustauluille ja sisäleikkipuistojen sisääntuloihin. Lisäksi latsin kuvan ilmoituksesta kahteen Facebook-ryhmään.

5.4.2017 lasten retkiprojektissa oli päästy siihen vaiheeseen, että retken suunnitelma oli esitelty ja hyväksytetty lapsilla. Lisäksi myyjäisiin oli askarreltu lasten ja vanhempien toimesta. Järjestelin tulevia myyjäisiä niputtamalla pääsiäisoksia valmiiksi, tekemällä arpalipukkeita ja muita myyjäisten tarvikkeita. Samalla sain tiedon, että työelämäohjaajalle oli ehdotettu muun henkilöstön toimesta, että retki toteutettaisiin koko perheen retkenä. Muu Oravat-ryhmän henkilöstö oli antanut työelämäohjaajalle palautetta projektista, erityisesti opinnäytetyöntekijän toiminnasta. Häneltä saamani palautteen perusteella pidin myös kehityskeskustelun ryhmän toisen lastentarhanopettajan kanssa ja seuraavana päivänä myös

ryhmän lastenhoitajan kanssa sujuvampaan yhteistyön jatkumiseksi. Keskustelimme myös retken budjetista. Budjetti koostui hankittavien eväiden sekä bussikuljetuksen kustannuksista. Sovimme työelämäohjaajan kanssa, että hän huolehtii bussikuljetuksen järjestämisestä, koska päiväkodin kuljetukset tapahtuvat pääasiallisesti Vaasan kaupungin kuljetuspalveluiden kautta. Seuraavana päivänä 6.4.2017 kerroin työelämäohjaajalleni, että retki voidaan järjestää koko perheelle yhteistyössä päiväkodin henkilöstön kanssa. Päiväkodin henkilöstön resursseista johtuvista syistä päädyimme kuitenkin pysymään alkuperäisessä suunnitelmassa ja retkipäiväksi sovittiin 26.4.2017.

7.4.2017 opinnäytetyöntekijä jakoi arpajaisvoitot lasten lokeroihin ja laski myynnin tuoton. Laitoin esille tiedot voittajista ja myyjäisten tuotosta. Opinnäytetyöntekijä laati listan voittajista ja pienarpajais-ten arvontapöytäkirjan. Arvontapöytäkirjaa hän on velvollinen säilyttämään vuoden eteenpäin. Tietoturvasyistä listaa ja pöytäkirjaa ei julkaista opinnäytetyössä. Myyjäisistä saaduilla 104,00 € tuotoilla tulisi kustannettavaksi retkievää. Arvioidun perusteella eväät tulisivat maksamaan 40,00 €, joten myyjäisistä saadusta tuotosta jäisi rahaa vielä muuhunkin. Opinnäytetyöntekijä ohjeisti päiväkodin henkilöstöä käyttämään loput rahat lasten osallisuuden periaatetta noudattaen lasten valitsemaan kohteeseen.

Opinnäytetyöntekijä hankki ja toimitti evästarvikkeet päiväkodille retkeä edeltävänä päivänä ja valmisti ne retkipäivän 26.4.2017 aamuna. Perjantaina 12.5.2017 opinnäytetyöntekijä kokosi ja jakoi projektin arvioinnissa käytettävän materiaalin valmiiksi. 26.5.2017 saatujen palautteiden perusteella, opinnäytetyöntekijä päätyi tekemään koonnin vanhempien palautteesta, jonka palautti sähköisesti opinnäytetyön työelämäohjaajalle sekä päiväkodin johtajalle 4.8.2017.

5 OSALLISUUS-PROJEKTIN KLEMETILÄN PÄIVÄKODISSA ARVIOINTI

Arviointijärjestelmän toimivuus projektissa edellyttää arvioinnin taitoa. Arviointiosaamisen sisällöt vaihtelevat sen mukaan kuka arviointia suorittaa. Itsearviointin taitojen merkitys korostuu, mikäli projekti toteuttaa arvioinnin itse. Arvioinnin ulkoistamisessa painottuvat arvioinnin tilaamisen kompetenssit. Projektin on itse kyettävä rakentamaan arviointiasetelma ja päättämään arviointitiedon hyödyntämisestä. (Paasivaara, Suhonen & Virtanen 2011, 170-171). Tässä Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkotiin arviointia on suoritettu Oravat-ryhmän lapsilta, huoltajilta ja henkilöstöltä kerättyyn palautteeseen perustuen. Tämän lisäksi opinnäytetyöntekijä suorittanut itsearviointia sekä koonnut projektin vahvuudet, heikkoudet mahdollisuudet ja uhat SWOT-analyysiä mukaillen. SWOT-analyysi soveltuu hyvin tällaiseen sisäistä yrittäjyyttä tukevan projektin arviointiin. Arviointitietoa opinnäytetyöntekijä hyödyntää omassa ammatillisessa kasvussaan ja vanhemmilta saadusta palautteesta ja opinnäytetyön valmistumisesta toimitetaan tieto Klemetilän päiväkotiin.

5.1 Lasten osuuden arviointi Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa

Lasten arviointia on käsitelty lapsille asetettujen projektin tavoitteisiin, lapsille suunnattujen interventioiden toteutukseen sekä lasten toiminnalliseen palautteeseen perustuen.

5.1.1 Arviointi lapsille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta

Lasten tulostavoitteena projektissa oli osallisuuden vahvistuminen ja vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Osallisuutta vahvistettiin lasten oman retkiprojektin myötä. Hartin (1992) Osallisuuden portaita hyödyntäen kyseessä oli lasten oma projekti, jossa aikuiset olivat tukena. Opinnäytetyöntekijän saamien tietojen mukaan kyseisessä lapsiryhmässä ei oltu aikaisemmin toteutettu tällaista projektia, jossa lapset saivat olla mukana projektin joka vaiheessa niin suunnittelussa toteutuksessa kuin arvioinnissakin. Osallisuus siis vahvistui jo interventioiden ja sitä mukaa projektin toteutuksen myötä. Mahdollisuus aktiiviseen osallisuuteen vaatii lapsilta sujuvia vuorovaikutustaitoja. Lapsille annettiin mahdollisuuksia ilmaista itseään mm. piirtämällä. Tällä tavoin annettiin paremmat mahdollisuudet kaikille lapsille osallistua retken suunnitteluun, jotka eivät ryhmätilanteessa ehkä osaa pukea ajatuksiaan sanoiksi. Roosin

(2016) mukaan lapsilähtöisenä näkökulmana taiteellisuus kunnioittaa lapsen tapaa olla maailmassa. Piirustukset ovat kuvauksia lapsen tavasta nähdä maailmaa ja yleisesti piirtämisen ajatellaan olevan lapselle luonteva tapa kertoa kokemuksistaan, itsestään ja ympäröivästä maailmasta. Piirtämällä voidaan löytää muoto vaikeasti sanoiksi puettavalle asialle. Tällöin myöskään puhuttu kieli, käytetty sanasto eikä kirjoitus- tai lukutaito ole esteenä kerronnalle. (Roos 2016, 28.)

Vuorovaikutus on osallisuuden perusta, osallisuuden paikantua osaksi lasten ja aikuisten välistä päivittäistä vuorovaikutusta ja kanssakäymistä (Roos 2016, 55). Lasten kanssa toteutetuissa interventioissa (LIITTEET 4–8, 11–14) kiinnitettiin huomiota lasten vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Tämä pohjaa myös edellä mainittuihin uudempiin oppimisteorioihin, joiden mukaan lapsi oppii vuorovaikutuksessa ja suhteessa ympäristöön (mm. Kronqvist 2016). Alkuperäisen interventioiden jälkeen tiedonkeruu tapahtui havainnoinnin lisäksi lapsia haastatteleamalla. Roos (2016) toteaa luottamuksen siihen, että lapsi itse on paras asiantuntija kertomaan elämästään ja kokemusmaailmastaan, olevan lasten haastattelun perustana. Haastatteluissa oleellista on pyrkiä tavoittamaan kokemukset lapsen omista lähtökohdista, ei aikuisuuden määrittämänä. (Roos 2016, 30–32.) Opinnäytetyön tekijä pyrki ohjaamaan ja hallitsemaan lasten välistä keskustelua mahdollisimman vähän ja suunnittelemaan interventiot vuorovaikutteisiksi. Opinnäytetyöntekijän saaman palautteen perusteella interventioissa jokainen lapsi sai mahdollisuuden palautteen antoon ja toiminta oli ns. lapsen tasolla. Tähän myötävaikutti varmasti myös opinnäytetyöntekijän aikaisempi työkokemus ja asiakaslähtöinen työtapana. Lasten vuorovaikutustaitojen kattava kehittäminen olisi vaatinut pidemmän ajan havainnointia ja yhteistyötä lasten kanssa. Lasten antamissa interventiokohtaisissa palautteissa kuitenkin edistyi tavoitteiden mukaisesti. Aluksi lapset antoivat palautteen pelkällä hymynaamalla, mutta projektin edetessä palautteeseen tuli mukaan enemmän sanallista arviointia opinnäytetyöntekijän ohjauksen samalla vähentyessä. Mielipiteen ilmaisussa lapset siis opinnäytetyöntekijän kokemuksen mukaan kehittivät.

Lasten toiminnallisena tavoitteena oli interventioihin osallistuminen ja niiden arviointi. Nämä tavoitteet toteutuivat hyvin. Lapset osallistuivat aktiivisesti eri interventioihin niin pienemmän projektiryhmän kuin koko ryhmän voimin interventiosta riippuen. Ainoastaan ensimmäisessä projektiryhmän kanssa toteutetussa interventiossa yksi lapsi ei halunnut osallistua. Myöhemmin hän kuitenkin osallistui aktiivisesti. Pienryhmässä tapahtuneiden toimintojen etuna opinnäytetyöntekijä havaitsi, että aikaa ja tilaa yksittäisen lapsen haastatteluun oli paremmin, mikä mahdollisti myös lapsen aktiivisemmän osallistumisen. Tämä tukee myös Mikkolan ja Nivalaisen (2009) ajatuksia pienryhmässä helpottavan lapsen oppimista. Lapsella on pienryhmässä parempi mahdollisuus oppia suhteuttamaan omia taitojaan tilanteeseen.

seen sopiviksi sekä tunnistamaan omien tekojensa seurauksia ja vaikutuksia. Lapsen hyvinvointi lisääntyy rauhallisessa arjessa pienessä ryhmässä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 33–34.) Palautteen antaminen interventioiden päätteeksi sujui hyvin. Tätä auttoi se, että mukana oli lapsille helposti omaksuttava palautemuoto, eli hymynaamat ja palautteen anto toistuivat läpi koko lasten projektin.

Lasten oppimistavoitteina oli oman mielipiteen ilmaiseminen, toisten kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen sekä projektityöskentelyn hahmottaminen. Näiden taitojen harjaantuminen toistui interventioiden toteutuksessa. Hyvänä apuna vuorovaikutuksen edistämisen toteutuksessa oli Nuuskamuikkunen-pehmolelu, jonka avulla jokainen lapsi tiesi, kenen vuoro on puhua ja ketä kuunnellaan. Tämä mielestäni edisti paremmin lasten välistä vuorovaikutusta kuin esimerkiksi viittaamalla pyydetty puheenvuoro. Myös työelämäohjaaja koki konkreettisen, aiheeseen sopivan esineen käytön interventioissa hyväksi. Projektityöskentelyä hahmotin lapsille haastatteleamalla heitä interventioiden aluksi ja päätteeksi. Haastatteluissa kertosimme missä vaiheessa projektia olimme menossa, mitä oli jo tehty ja mitä oli vielä edessä. Projektin arviointi -interventiossa tekemieni havaintojen ja haastattelun perusteella lapset osasivat hyvin hahmottaa projektin eri vaiheet ja tavoitteen esillä olleista kuvista. Koska opinnäytetyöntekijä toimi päävastuussa lasten ohjaamisessa interventioiden aikana, lasten oli myös helppo hahmottaa projekti päättyneeksi, kun yhteinen toiminta kanssani tuli päätökseen.

5.1.2 Lapsille suunnattujen interventioiden toteutuminen

Lasten kanssa toteutetuissa interventioissa (LIITTEET 4–8, 11–14) oli omat tavoitteensa, jotka edistivät koko Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa -projektin tavoitteita. Lasten projektimuotoinen työskentely edellytti, että interventioita oli riittävästi ja projekti oli pilkottu tarpeeksi pieniin osiin lasten ikä- ja kehitystaso huomioiden. Lasten kanssa toteutetuista kahdeksasta interventioista yksi kohdistui projektin esittelyyn, kolme suunnitteluun, kolme toteutukseen ja yksi arviointiin. Lisäksi lapset tekivät arviointia kaikkien interventioiden jälkeen. Tämä runko ja sen painopisteet myötäilevät myös Paasivaaran ym. (2011, 81) ajatuksia siitä, että projektin suunnittelun ja arvioinnin osuudelle tulee antaa sama painoarvo kuin toteutukselle. Interventioiden toteutus sujui pääasiallisesti hyvin. Tietyissä osioissa opinnäytetyöntekijän kokemattomuus lasten kanssa työskentelystä kuitenkin nousi esiin. Ensimmäisessä suunnitteluinterventiossa (LIITE 4) käytetty kirja ei ollut projektiryhmän vanhimmille lapsille riittävän haastava. Suurin osa intervention lapsista oli kuitenkin kiinnostunut kirjasta ja osallistui siitä käytävään keskusteluun. Lisäksi retkiprojektin alun suunnitteluinterventioiden yhteydessä ryhmän lapset olisivat

tarvinneet tarkempaa sanallista ohjeistusta interventioiden etenemisestä ja projektin jatkuvuudesta. Tämän olisi voinut varmistaa kysymällä aktiivisemmin lapsilta, jäikö heille jotakin epäselväksi. Retki-interventiossa käytetyn kartan (LIITE 13) kanssa oli epäselvyyksiä, mm. koska kuljimme retkikohteeseen eri reittiä, sillä yksi kartassa oleva kuva ei ollut reittimme varrella. Lapset eivät myöskään malttaneet aluksi edetä retkikohteessa kartan mukaisesti. Mikäli opinnäytetyöntekijä olisi ottanut kokonaisvastuun retken toteutuksesta, näiltä olisi vältytty.

5.1.3 Lapsilta saatu toiminnallinen palaute

Lapsilta kysyttiin palaute kaikista interventioista hymynaamojen avulla. Samat hymynaamat olivat myös käytössä viimeisessä interventiossa, jossa lapset arvioivat retkiprojektia kokonaisuudessaan. Ensimmäisessä koko lapsiryhmän interventiossa käytiin läpi, mitä hymiöt tarkoittavat ja harjoiteltiin palautteen antamista. Yleisesti ottaen voi päätellä projektin selkiintyneen ja tulleen motivoivammaksi etenemisen myötä. Ensimmäisessä koko ryhmän palautteessa hymiöt menivät vielä melko tasan ”hyvän” ja ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon kesken ja kaksi palautteen antajaa ei pitänyt projektista. Myyjäisten jälkeen koko ryhmän palaute oli pääasiassa positiivinen, vain yksi ”en osaa sanoa” ja yksi ”en pitänyt” -vaihtoehto tuli esiin. Retken jälkeen palaute oli pelkästään positiivista. Projektiryhmän kanssa toteutuneissa interventioissa tuli hyvin esiin lasten henkilökohtaiset mielipiteet niin toteutuneesta interventiosta kuin käsitellyistä asioista. Esimerkiksi toisessa suunnitteluinterventiossa (LIITE 5) yksi lapsi antoi palautetta, ettei pitänyt intervention kirjan kuuntelusta, eikä sen jälkeen käydystä keskustelusta, kun toinen taas antoi palautetta, ettei pitänyt ideasta, että tulevalle retkelle mennään kävellen. Samaisessa interventiossa positiivista palautetta tuli esimerkiksi yhdeltä lapselta toisen lapsen ideoinnista. Myös Retkisuunnitelman esittäminen -interventiossa projektiryhmän palaute oli hyvin täsmentynyttä ja nyt enemmän jo retkeen eikä toteutuneeseen toimintaan suuntautunutta. Lisäksi lapset pitäytyivät jo rohkeasti omissa mielipiteessään. Retkelle meno kävellen sai esimerkiksi niin myönteistä kuin kielteistäkin palautetta.

Viimeisessä lasten kanssa toteutuneessa interventiossa (LIITE 14) lapset antoivat palautetta koko retkiprojektista. Palautteenantotilanteessa jokainen lapsi oli yksin, kahta lukuun ottamatta. Interventiossa nousi esiin, että projektiryhmässä mukana olleet hahmottivat pääasiallisesti projektin kulun hyvin, kun taas koko ryhmän keskuudessa projektin hahmottaminen ei ollut niin vahvaa. Myös projektiryhmän sisällä eri vaiheiden hahmottaminen, oli pitkälle sidoksissa siihen, oliko lapsi itse ollut mukana toiminnassa. Esimerkiksi yksi projektiryhmäläinen oli läsnä vasta kun projektin suunnitelma julkistettiin ja hänen palautteessaan ilmeni, että projektin suunnittelu ja käynnistäminen oli jäänyt epäselväksi. Toinen

taas ilmaisi, ettei osannut retkestä keskustella, koska ei ollut siellä mukana. Muiden vaiheiden hahmottaminen häneltä sujui todella hyvin. Vaikka aiemmissakin interventioissa palaute oli aina lapsikohtainen, niin tässä kokonaispalautteessa lapsi vielä oli yksin tilanteessa. Tilanteen eduksi huomioin, että jokainen lapsi pystyi keskittymään tilanteessa hyvin. Osa keskittyi paremmin kuin tilanteessa, jossa oli muita lapsia paikalla. Yksi lapsi esimerkiksi oli ryhmätilanteen palautteenannossa hiukan poissaoleva ja vähäsanainen, kun taas kokonaispalautteenannossa hän oma-aloitteisesti luetteli seinällä olevien kuvien avulla kaikkia projektin vaiheita ja antoi luontevasti kokonaisarvioinnin. Kokonaisuudessaan lasten palautteenantojärjestelmä tuki hyvin mielipiteen ilmaisun kehittämistä sekä lasten osallisuutta. Interventioiden ja palautteiden havainnointi ja dokumentointi edistivät tavoitteiden todentamista toteutuksen arviointivaiheessa. Lasten havainnoinnissa tulee muistaa dokumentoinnin merkitys. Dokumentoidun tiedon hyödyntäminen edistää lasten tasapuolisempaa kuulemistä. (Roos 2016, 93.)

5.1.4 Huoltajien osuuden arviointi Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa

Huoltajien osuutta arvioinnissa on muodostettu projektille asetettujen yleisten tavoitteiden toteutumisesta sekä vanhemmilta saadun palautteen perusteella. Huoltajien toiminnallisena tavoitteena oli interventioihin osallistuminen ja palautteen anto lasten kanssa suoritetusta projektista. Interventioihin osallistuminen sujui todella hyvin ja vanhemmat olivat aktiivisia osallistujia. Tämä siksi, koska osallistujia interventioihin tuli interventiosta riippuen joko suurimmasta osasta tai kaikista perheistä. Osittain myös lapset olivat aktivoimassa vanhempiaan osallistumaan, koska he olivat itsekin osallisena kahdessa interventiossa yhdessä vanhempien kanssa. Vanhemmille suunnattuja interventioita oli kolme.

Palautetta lasten retkiprojektista sain seitsemän lapsen vanhemmilta, joka on noin kolmasosa projektiin osallistuneista. Palaute oli osittain hyvinkin monipuolista ja siinä esitettiin kehitysehdotuksia. Näin ollen koen myös vanhempien palautteeseen liittyvän tavoitteen täytetyksi. Tulostavoitteena huoltajilla oli saada myönteisiä kokemuksia päiväkodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja lasten osallisuudesta. Myös oppimistavoite liittyi yhteistyömuotoihin päiväkodin kanssa. Koska osallistuminen interventioihin oli aktiivista ja niistä saatu palaute pääasiassa myönteistä, koen vanhempien saaneen tästä projektista myönteisiä kokemuksia niin lasten osallisuudesta kuin päiväkodin kanssa tehtävästä yhteistyöstäkin. Nämä asiat nousivat esiin myös vanhemmilta kerätystä kirjallisesta palautteesta.

Noin kolmasosa Oravat-ryhmän lasten vanhemmista oli antanut palautetta lasten retkiprojektista. Palautetta pyydettiin erillisellä lomakkeella (LIITE 15), jonka kysymykset liittyivät projektiin yleisesti. Positiivisena palautteeseen vastanneet vanhemmat kokivat sen, että lapset saivat osallistua retkelle ja sen suunnitteluun. Se että projektin toteuttajana oli opiskelija, koettiin myös hyvänä. Projektin koettiin olleen mukavaa vaihtelua ja myös, interventioista kuten askartelu ja myyjäiset, pidettiin. Projektista tiedottaminen koettiin sopivana ja oikea-aikaisena. Se, että projektista koitui hieman ylimääräistä vaivaa ja muistettavaa, koettiin kielteisenä.

Projektille annettuja kehitysehdotuksia tuli useita. Retkelle ehdotettiin muita kohteita, kuten museota, liikuntahallia tai jotakin muuta päiväkodin lähelle kohdistuvaa retkeä. Tiedottamiseen toivottiin osin myös selkeyttämistä ja toisia käytäntöjä varojen keräämiselle. Vastaavanlaisille projekteille toivottiin myös jatkuvuutta. Vanhemmat kokivat lastensa olleen mielellään mukana projektissa. Palautteessa arvioitiin, että projektista oli kerrottu niin, että se oli lapsille selkeää. Lasten kokemuksia perusteltiin myös sillä, kuinka paljon aihe oli ollut kotona esillä. Yhdessä palautteessa myös mainittiin, että aluksi lapsi ei ollut kovin innostunut, mutta retki oli kuitenkin mieluinen.

Muun vapaan palautteen kohdalle oli esitetty kiitoksia opinnäytetyön tekijälle vaivannäöstä ja suunnittelusta. Sää oli retkipäivänä huono, joten toteutettavaa ajankohtaa ehdotettiin myöhemmäksi keväälle. Esitettiin myös ehdotuksia toisen tyyppisistä projekteista, joissa pääpaino olisi esimerkiksi musiikissa, taiteessa tai liikunnassa. Projektille toivottiin myös vapaan palautteen kohdassa jatkuvuutta sekä esitettiin kysymys päiväkodin informoinnista palautteen suhteen. Vanhempien palautteen perusteella saatiin arvokkaita tietoja yhteistyön sujumisesta sekä hyviä kehitysehdotuksia jatkoon suhteen. Vastasin myös palautteessa annettuun toiveeseen päiväkodin informoinnista ja toimitin heille yhteenvedon vanhemmilta saaduista palautteista.

5.1.5 Henkilöstön osuuden arviointi Osallisuus projektissa Klemetilän päiväkodissa

Henkilöstön osuutta projektin arvioinnissa olen niin ikään käsitellyt projektille asetettujen yleisten tavoitteiden mukaisesti. Sen lisäksi henkilöstön arviointia on muodostettu työelämäohjaajan ja henkilöstön edustajan arvioinnin perusteella.

5.1.6 Henkilöstön tavoitteiden toteutumisen arviointi

Henkilöstön toiminnallisena tavoitteena projektissa oli interventioihin osallistuminen, niiden arviointi sekä palautteen antaminen koko projektista. Projektisuunnitelmassa henkilökunnan rooli lasten kanssa suoritettavien interventioiden toteutuksessa oli aktiivisempi kuin käytännössä toteutui. Ennen kuin lasten kanssa aloitettiin interventiot, työelämäohjaajan kanssa sovittiin, että vastuu interventioiden ohjauksesta on opinnäytetyön tekijällä.

Henkilöstölle suunnattuun interventioon osallistui kaksi Oravat-ryhmän kolmesta työntekijästä. Osallistujat kyselivät aktiivisesti projektista ja esittivät kehitysehdotuksia ja tarkennuksia suunnitelmaan. Tämän henkilöstön informointia koskeneen intervention jälkeen tapahtui henkilöstömuutoksia, minkä johdosta työelämäohjaaja sekä toinen interventiossa paikalla olleista työntekijöistä vaihtui. Työelämäohjaaja pyrki osallistumaan lasten kanssa toteutettuihin interventioihin ja antamaan niistä palautetta. Interventioista sain työelämäohjaajalta suullista palautetta tarvittaessa, sekä kirjallisen yhteenvedon projektin toteutuksen päätteeksi.

Henkilöstöltä sain yhden palautteen koko projektista, mikä on kolmasosa projektissa mukana olleesta Oravat-ryhmän henkilöstöstä. Palautteenantomahdollisuus oli kuitenkin koko henkilöstöllä, koska projektitoimintaa tapahtui heidänkin läsnä ollessaan. Näin ollen henkilöstöä koskevan palautteen vastausaste oli 1/7. Henkilöstöltä saadussa palautteessa on osioita, joissa puhutaan koko henkilöstön kokemuksista. Palautelomake oli anonymiyden mahdollisimman hyväksi takaamiseksi kuitenkin henkilökohtainen, joten palaute myös käsitellään yhden henkilön kokemuksena asiasta. Kirjallista palautetta henkilöstöltä olisin toivonut enemmän. Suullista palautetta sain kuitenkin henkilöstön edustajilta erillisten kehityskeskusteluiden muodossa, ja siitä eteenpäin myös interventiotilanteiden jälkeen sitä pyytäessäni.

Oppimistavoitteena henkilöstölle oli uusien toimintamallien löytäminen ja käyttäminen lasten osallisuuden tukemiseksi ja tulostavoitteena näiden menetelmien vieminen arkeen. Projektin käytännön interventioissa (LIITTEET 4–8, 11–14) käytettiin menetelmiä, jotka tukevat lapsille ominaisia tapoja toimia, erityisesti taiteellisen ilmaisun ja kokemuksen kautta (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 23–24.) mutta myös osallistuvan havainnoinnin periaatteita, joita avattiin aiemmin tietoperustassa. Projektimuotoinen työskentely mahdollisti työskentelyyn osallistuneiden tahojen aktiivisen osallisuuden eri vaiheissa. Opinnäytetyöntekijän saamien tietojen mukaan Oravat-ryhmän lapsille tällainen projektityöskentely, jossa lapset olivat jo suunnitteluvaiheessa mukana, oli uutta, joten projektin toiminnassa oli selkeästi henkilöstölle uusia elementtejä tässä kontekstissa. Henkilöstö oli keskustellut lasten

palautteen annosta ja hymynaamojen käytöstä toimivana ja hyödyllisenä asiana. Hymynaamat jäivät päiväkodille vapaaseen käyttöön. Lisäksi opinnäytetyöntekijälle kerrottiin henkilöstön toimesta, että aikuisjohtoinen ennen ruokailua toteutettu ryhmän yhteinen hetki on nyttemmin alettu toteuttaa usein lapsilähtöisesti. Tilanteessa on lapsi toteuttanut toimintaa ja valinnut osallistujia. Opinnäytetyöntekijänä koen, että myös Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa on ollut tässä myötävaikuttavana tekijänä. Työelämäohjaaja jäi myös miettimään, olisiko projektissa esiin tulleita menetelmiä kirjattavissa myös päiväkodin vuosisuunnitelmaan.

5.1.7 Työelämäohjaajan arviointi

Työelämäohjaajan arviointi kohdistui pääasiassa lasten kanssa toteutuneiden interventioiden toimintaan, mutta myös tiedonkulkuun ja henkilöstön kanssa tehtyyn yhteistyöhön. Palaute muodostui interventioiden tehtyihin havaintoihin ja palautekeskusteluihin sekä kirjalliseen yhteenvetoon opinnäytetyöntekijän projektityöskentelystä. Kokonaisuutena työelämäohjaaja koki projektin toteutuneen hyvin, se oli hyvin suunniteltu ja eteni loogisesti, vaikkakin suunnitelmaa muokattiin projektin edetessä.

Toiminta lasten kanssa koettiin vuorovaikutukselliseksi. Erillistä palautetta työelämäohjaajan yhteenvedossa on saatu retki-interventiossa käytetystä kuvakartasta, minkä työelämäohjaaja koki toimivaksi kyseisessä ikäryhmässä. Kartan käyttöön hän kaipasi lapsille tarkempaa ohjeistusta. Palautetta tuli myös siitä, ettei opinnäytetyöntekijä ottanut vetovastuuta retkellä, ennen kuin työelämäohjaajan kehotuksesta. Kokonaisuutena retken toteutuksen ja suunnittelun ohjaaja koki kuitenkin hyväksi. Projektin ohella käydyissä palautekeskusteluissa ilmenneistä kehitysehdotuksista opinnäytetyöntekijä on pyrkinyt korjaamaan ja kehittämään toimintaansa, mutta myös työelämäohjaaja on kokenut niistä hyötyneensä. Työelämäohjaaja koki, että hänellä on ollut väärä käsitys opinnäytetyöntekijän käytännön kokemuksesta varhaiskasvatuksessa, ja hän olisi toivonut tienneensä vähäisestään kokemuksesta aiemmin.

Yhteistyöstä ja tiedottamisesta työelämäohjaaja on kokenut, että henkilökuntaa ei ole informoitu projektista lainkaan ja sen myötä myös henkilöstön sitoutuminen ei ole onnistunut hyvin. Kontaktin ottaminen aikuisiin opinnäytetyöntekijän taholta on koettu vähäiseksi. Työelämäohjaaja on antanut opinnäytetyöntekijälle samaa palautetta myös suullisesti, johon opinnäytetyöntekijä on myös tarttunut keskustellen muiden henkilöstön jäsenten kanssa. Tämä on koettu ilmapiiriä parantavaksi ja yhteistyötä helpottavaksi projektin edetessä. Ylipäätään työelämäohjaajan kokemus oli, että opinnäytetyöntekijä kehitti toimintaansa annetun palautteen perusteella ja että hänellä on ollut tilanteesta realistinen käsitys.

5.1.8 Henkilöstön edustajan arviointi

Henkilöstölle suunnatun arviointilomakkeen (LIITE 16) kysymykset on laadittu sosionomin varhaiskasvatuksen kompetensseihin peilaten. Lisäksi arvioinnissa on huomioitu henkilöstön kokemus opinnäytetyöntekijän työstä sekä vapaan palautteen osuus. Henkilöstölle suunnattuja arviointilomakkeita palautui yksi. Käsittelen palautetta siis yhden henkilön kokemuksena projektista. Lapsia osallistaviksi elementeiksi projektissa henkilöstön edustaja koki yhteisen keskustelun, myyjäisiin askartelun sekä myyjäisten myyntiosion. Yksilöllisyyden hän koki huomioiduksi lasten hymynaamoilla tehdyissä arvioinneissa, joiden avulla mielipiteen ilmaisu oli tehty helpoksi. Moniammatillisuuden ja verkostoyhteistyön henkilöstön edustaja näki keskittyneen kohderyhmän työntekijöihin sekä lapsiryhmän vanhempiin. Projektin myötä saaduiksi kehittämisideoiksi päiväkotiin henkilöstön edustaja mainitsi arpajaisten ja myyjäisten järjestämisen lasten kanssa sekä lasten arvioinnin mahdollistamisen toimintojen jälkeen. Kaikkien osapuolten kuulluksi tuleminen oli mahdollistettu mm. palautteen annossa ja Nuuskamuikkunen-pehmolelun läsnä ollessa toteutuneessa ilmaisussa. Onnistuneeksi projektissa koettiin toimiva kokonaisuus, joka oli lapset ja aikuiset mukaan ottava. Lisäksi retki toteutui, ja siitä oli lasten kesken riittänyt keskustelua useammaksi päiväksi. Kehitettäviksi asioiksi projektissa oli mainittu aikataululliset asiat. Henkilöstön edustaja koki, että projekti oli vaikea pitää kasassa, kun välillä oli tapahtunut paljon muutakin toimintaa.

Klemettilän päiväkodin henkilöstön edustaja oli kokenut opinnäytetyöntekijän olevan tilanteen tasalla tekemisessä ja asioiden eteenpäin viemisessä. Suullisen ilmaisun hän koki vähäiseksi ja yhteistyötä hankaloittavaksi alussa. Hän myös muistutti, että lapsista liika vapaus voi tuntua myös pelottavalta ja ohjaus on hyvä pitää selkeänä aina lopetukseen saakka. Hän koki opinnäytetyöntekijän luotettavaksi ja opinnäytetyöntekijän lähestyneen lapsia lapsen tasolla. Lisäksi hänen mielestään lasten keskusteluhetkissä oli mietittyä motivoivia kokonaisuuksia. Vapaan sanan osuudessa henkilöstön edustaja nostaa esiin aikuisten (henkilöstön) vähäisen informoinnin ja viestinnän kasvotusten, mikä hankaloitti yhteistyötä. Kokonaisuuden hän kertoi yllättäneen positiivisesti ja vanhemmilta saadun palautteen olleen positiivista.

5.2 Itsearviointi

Itsearviointi vahvistaa sosionomin (AMK) kompetensseista erityisesti eettistä osaamista sekä tutkimuksellista kehittämisosaamista. Itsearviointia opinnäytetyöntekijä on suorittanut itselleen asetettujen projektin tavoitteiden perusteella sekä erikseen lasten, huoltajien ja henkilöstön kanssa tapahtuneesta toiminnasta. Lisäksi opinnäytetyöntekijä on arvioinut projektia yleisesti ja koonnut projektin vahvuuksia,

heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia SWOT-analyysia mukaillen (TAULUKKO 3) tässä luvussa ilmenneen arvioinnin perusteella.

5.2.1 Opinnäytetyöntekijän tavoitteiden toteutuminen

Toiminnallisena tavoitteena opinnäytetyöntekijällä tässä Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkotiin oli projektin suunnittelu, toteutus ja arviointi sekä yhteistyötahojen hankkiminen päiväkodille. Projektisuunnitelmaa jouduttiin muokkaamaan lähinnä aikataulullisista ja päiväkotiin ja opinnäytetyöntekijään liittyvistä resursseista johtuen. Sisällöltään projektisuunnitelma toimi kuitenkin hyvin ja suunnitellut interventiot tulivat toteutuneeksi. Toteutuksen lopullinen kuormittavuus yllätti opinnäytetyöntekijän. Suurimmaksi syyksi tähän opinnäytetyöntekijä kokee henkilöstön sitouttamisen epäonnistumisen ja sitä mukaa opinnäytetyöntekijään kohdistuvan työmäärän lisääntymisen. Koska myös lasten osallistuminen projektiin oli suunniteltu projektiluonteiseksi, vaati suunnitelma jo määrällisesti useita interventioita lasten kanssa. Opinnäytetyöntekijän viimeinen sosionomiopintoihin liittyvä työharjoittelu ajoittui päällekkäin projektin toteutuksen kanssa. Työharjoittelua opinnäytetyöntekijä suoritti toisessa varhaiskasvatuksen yksikössä. Näin ollen projektin toteutusta oli pakko pilkkoa suunniteltua enemmän, jolloin myös opinnäytetyöntekijän läsnäolo kohdepäiväkodissa jäi hyvin irtonaiseksi. Kaikki projektin osiot tulivat kuitenkin toteutuneeksi, ja näin ollen toiminnallinen tavoite täyttyi. Arviointia ja palautetta opinnäytetyöntekijä on kerännyt lapsilta, huoltajilta ja henkilöstöltä. Tämän lisäksi opinnäytetyöntekijä on suorittanut itsearviointia, joten Osallisuus-projektiin Klemetilän päiväkodissa on saatu arviointia hyvin monipuolisesti. Varsinaisia uusia yhteistyökumppaneita päiväkodille projektin myötä ei tullut, mutta yhteistyö huoltajien kanssa vahvistui huoltajille suunnattujen interventioiden ja palautteen myötä. Myöskään lehdistön edustajat eivät osoittaneet kiinnostusta projektia kohtaan.

Oppimistavoitteet projektille opinnäytetyöntekijällä olivat projektityöskentely, varhaiskasvatusosaaminen ja ohjaus- sekä verkostoitumistaidoissa kehittyminen sekä opinnäytetyöntekijän delegointitaitojen vahvistuminen. Nämä vaativat projektin onnistunutta toteutumista joka vaiheessa. Opinnäytetyöntekijä kokee kehittyneensä projektityöskentelyssä, varsinkin eteen tulleiden haasteiden kautta ja henkilöstöltä ja huoltajilta saadun palautteen perusteella. Opinnäytetyöntekijä on myös muuttanut ja korjannut toimintaansa työelämäohjaajalta saadun palautteen perusteella, sekä ollut vastuussa lasten kanssa toteutettavasta pedagogisesta toiminnasta projektin toteutuksessa. Tämän myötä on kehittynyt myös opinnäytetyöntekijän varhaiskasvatusosaaminen. Lasten ohjaamista opinnäytetyöntekijä on suorittanut itsenäisesti

ja tarvittaessa kehittänyt toimintaansa. Verkostoituminen Oravat-ryhmän huoltajien kanssa onnistui hyvin. Delegationitaitojen vahvistuminen olisi toteutunut paremmin, mikäli projektin toteutuksen työnjakoa olisi voinut tehdä päiväkodin henkilöstölle. Tämä olisi vaatinut kuitenkin opinnäytetyöntekijältä vahvempaa asemaa työyhteisössä. Nyt delegointi kohdistui lähinnä tiedotuksen eteenpäin viemiseen.

Tulostavoitteena opinnäytetyöntekijällä oli varhaiskasvatusosaamisen lisääntyminen, opinnäytetyöprosessin hallinta ja valmis opinnäytetyö sekä maininta opinnäytetyön elementeistä käytettäväksi yksikön vuosisuunnitelmassa. Varhaiskasvatusosaaminen on lisääntynyt yhteistyöpäiväkodissa toteutuneen monipuolisen projektin myötä. Pedagoginen osaaminen on vahvistunut mm. toteuttamalla käytännössä teoritiedosta kerättyä materiaalia osallisuudesta ja lapsilähtöisyydestä. Lisäksi käytännön kokemus varhaiskasvatuskontekstissa on lisännyt osaamista. Opinnäytetyöprosessi on edennyt loogisesti aihepiirisuunnitelmasta raportin kirjoittamiseen. Ajatus opinnäytetyöstä on pysynyt vahvana ja valmiiksi opinnäytetyö tulee näillä näkymin aikataulussa. Työelämäohjaaja on luvannut miettiä opinnäytetyötä suhteessa yksikön vuosisuunnitelmaan. Sillä hetkellä kun asiasta on keskusteltu, on kuitenkin ollut epävarmaa hänen jatkonsa kyseisessä yksikössä. Henkilöstön edustajalta saadun palautteen perusteella Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa on kuitenkin aineksia varhaiskasvatuksen arkeen.

5.2.2 Toiminta lasten kanssa

Projektin toteutus lasten kanssa sujui hyvin. Lapset osallistuivat toimintaan innokkaasti ja motivaatio selkeästi kasvoi projektin edetessä. Opinnäytetyöntekijän ohjaustyylistä ja lapsilähtöiseen toimintaan perustuvista interventioista johtuen interventiotilanteet olivat ajoittain rauhattomia, mikä esti osaa lapsista keskittymään ja oppimaan tilanteessa. Toisaalta olisi vaatinut lasten pidempiaikaista tuntemusta, että tilanteet olisi voitu suunnitella etukäteen kaikkien lasten oppimistyylejä tukevaksi. Olennaista kuitenkin on, että lasten kanssa suunniteltu toiminta oli lapsille mielekästä ja motivoivaa ja näin ollen osallisuuden mahdollistavaa. Lasten interventioille asetetut tavoitteet täyttyivät, ja näin ollen ne edistivät koko projektin tavoitteiden täyttymistä. Vaikka toisaalta lasten toimintaa oli tarkoitus toteuttaa useamman aikuisen voimin, toimi lasten kannalta hyvin, että projektitoimintaa ohjasi opinnäytetyöntekijä. Lapset yhdistivät projektiin liittyvän toiminnan yhteen henkilöön ja osasivat orientoitua, että opinnäytetyöntekijän läsnäolo tarkoitti projektiin liittyvää toimintaa.

5.2.3 Yhteistoiminta huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa tehty yhteistyö Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa aikana oli onnistunutta. Vanhemmat ja lasten muut läheiset osallistuivat aktiivisesti heille suunnattuihin interventioihin. Lasten toiminnan kohteena ollut retki sai myös lasten vanhempia muokkaamaan lastensa hoitopäivät niin, että lapsen oli mahdollista osallistua retkelle. Myös päiväkodin henkilöstö oli positiivisesti yllättyneitä vanhempien aktiivisuudesta. Vanhempien palautteessa toivottiin vastaavanlaiselle toiminnalle jatkuvuutta, joten voisi olettaa myös heidän aktiivisuutensa asian suhteen säilyvän.

5.2.4 Yhteistyö henkilöstön kanssa

Henkilöstön suhteen projektin toteutuksessa opinnäytetyöntekijä koki suurimmat haasteensa. Henkilöstön sitouttamiseen suunnattu interventio sujui opinnäytetyöntekijän kokemuksen mukaan hyvin. Tieto tulevasta projektista ei kuitenkaan ollut tavoittanut koko ryhmän henkilöstöä. Tämä johtui varmaan osittain ryhmässä tapahtuneista henkilöstövaihdoksista, mutta myös opinnäytetyöntekijän olisi tullut varmistaa, että interventiossa annettu tieto projektista ja sen suunnitelmasta menee läsnä olleiden lastentarhanopettajien kautta muulle henkilöstölle. Tiedonkulun puute vaikutti henkilöstön motivaatioon projektin suhteen. Ennen lasten kanssa toteutettujen interventioiden alkua työelämäohjaajan kanssa käydyn keskustelun myötä opinnäytetyöntekijä päätti olla kuormittamatta päiväkodin henkilöstöä projektilla enempää kuin on tarve. Tämä kuitenkin kostautui, ja henkilöstö koki, että heidät on sivuutettu projektista ja asetettu vaikeaan tilanteeseen mm. vanhempien kysellessä projektista. Keskustelin asiasta erikseen jokaisen työntekijän kanssa, ja tämän jälkeen vuorovaikutus ja yhteistyö henkilöstön kanssa sujui paremmin. Pyrin myös varmistamaan, että kaikilla henkilöstön jäsenillä oli ajankohtainen tieto projektista. Haasteet henkilöstön kanssa tehtävässä yhteistyössä olivat asia johon opinnäytetyöntekijä ei ollut osannut varautua, ja he vaativat enemmän resursseja koko projektille kuin oli suunniteltu. Nämä haasteet tulivat myös hyvin ilmi niin henkilöstön edustajan kuin työelämäohjaajan antamassa palautteessa.

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa on tukenut hyvin laajasti ja kattavasti sosionomin (AMK) varhaiskasvatusosaamisen kompetensseja. Se, että opinnäytetyö on suoritettu projektiluonteisesti ja opinnäytetyöntekijä on toiminut projektipäällikkönä, on tukenut niin johtamisosaamisen, tutkimuksellisen kehittämisosaamisen kuin palvelujärjestelmäosaamisenkin kompetensseja. Projektissa vahvasti esillä ollut osallisuusteema on osa eettisen osaamisen, johtamisosaamisen, kriittisen ja osallistavan yh-

teiskuntaosaamisen ja asiakastyöosaamisen kompetensseja. Työn laadunvarmistamisessa on otettu huomioon monitahoinen ja jatkuva arviointi, johon ovat osallistuneet opinnäytetyöntekijän lisäksi myös yhteistyöpäiväkodin lapset, huoltajat ja henkilöstö.

5.3 Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa arviointi ja SWOT-analyysi

Jo projektisuunnitelmaa työstäessään opinnäytetyöntekijä arvioi, että aikataulun tulisi olla sellainen, että siinä on väljyyttä. Vaikka projektisuunnitelma esitettiin jo keväällä 2016, asetti opinnäytetyöntekijä työnsä valmistumisajankohdan syksyille 2017. Tämä olikin järkevä ratkaisu, sillä projektin suunnittelu- vaihe saatiin päätökseen vasta tammikuussa 2017. Tähän mennessä opinnäytetyö on edistynyt projektisuunnitelman aikataulun mukaisesti. Projektin budjetti koostui polttoaineeseen, puhelinkuluihin, muihin materiaalikuluihin sekä opinnäytetyöntekijän työhön kohdistuvista menoista. Projektisuunnitelmassa arvioituihin kuluihin tuli muutoksia muilta osin, paitsi polttoainekuluissa. Työn määrän opinnäytetyöntekijä arvioi lisääntyneen suunnitellusta noin 30 %. Seuraavassa on taulukoitu (TAULUKKO 2) opinnäytetyöntekijälle kohdistuneet projektin menot suunnitellun ja toteutuneen mukaisesti. Opinnäytetyöntekijän oman työn osuus on muodostunut opinnäytetyöntekijän projektin aikana saadun aikuiskoulutustuen perusteella. Budjetti alitti suunnitellun, ja opinnäytetyöntekijän kustannukset projektin suhteen olivat 55,00 €.

TAULUKKO 2 Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa budjetti

MENOT	SUUNNITELTU / €	TOTEUTUNUT / €	MUUTOS / €
Oma työ	1500,00	1500,00	0
Polttoainekulut	35,00	35,00	0
Puhelinkulut	20,00	5,00	-15,00
Muut materiaalikulut	20,00	15,00	-5,00
YHTEENSÄ	75,00	55,00	-20,00

SWOT-analyysiä (TAULUKKO 3) käytetään tyypillisesti yrityksen perustamisvaiheessa tai toimintaa kehitettäessä. Se sopii käytettäväksi hyvin myös yksittäistä projektia arvioitaessa tai sen jatkoedellytyksiä mietittäessä. Tässä opinnäytetyössä olen hyödyntänyt SWOT-analyysiä arvioidessani koko Osallisuus-projektia Klemetilän päiväkodissa. Nelikenttäisessä SWOT-analyysissä toimintaa tarkastellaan sisäisiin tekijöihin luettaviin vahvuuksiin ja heikkouksiin sekä ulkoisiin tekijöihin luettaviin mahdollisuuksiin ja uhkiin (Opetushallitus 2017). Projektin vahvuuksia olen koonnut projektia koskevasta arvioinnista. Vahvuuksia tässä projektissa ovat hyvin tehty projektisuunnitelma ja projektin loogisesti tapahtunut toteutus. Projektipäällikkö oli motivoitunut ja luotettava ja toiminta perustui lapsilähtöisyyteen. Projektinomainen toiminta ja osallisuuteen painottuminen olivat myös toimintana ajankohtaista ja monipuolista. Heikoksi koettua projektissa oli henkilökunnan sitouttamien ja alkuvaiheen tiedottaminen sekä aikataulun osittainen hajanaisuus, mm. retken suunnittelun jälkeen oli paljon muuta toimintaa ennen retken toteutusta. Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa sen sijaan on paljon mahdollisuuksia. Osallisuus on vahvasti teemana esillä uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lisäksi projekti on uudelleentoteutettavissa joko kokonaisuudessaan tai osittain, ottamalla menetelmiä ja käytäntöjä arkeen. Lisäksi huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä on tämän projektin myötä hyviä ja toimivia kokemuksia, joita olisi luontevaa jatkaa. Uhkana on projektin jääminen kertaluonteiseksi esimerkiksi sitouttamisesta tai huonosta ilmapiiristä johtuen.

TAULUKKO 3. SWOT-analyysi Osallisuus-projektista Klemetilän päiväkodissa

	VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
SISÄISET TEKIJÄT	hyvä suunnittelu looginen toteutus projektipäällikkö motivoitunut ja luotettava toiminta lapsilähtöistä ajankohtaisuus - monipuolisuus	henkilökunnan sitouttaminen ja tiedottaminen ulkopuoliset yhteistyökumppanit jäivät puuttumaan - aikataulun hajanaisuus
	MAHDOLLISUUDET	UHKAT
ULKOISET TEKIJÄT	osallisuus uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa projekti uudelleentoteutettavissa projekti muunneltavissa yksittäisiä menetelmiä arkeen - huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön jatkaminen	projekti jää kertaluonteiseksi sitouttamisen epäonnistuminen - huono työilmapiiri

6 POHDINTA

Aihe opinnäytetyölle muodostui opinnäytetyöntekijän omista mielenkiinnon kohteista sekä ajankohtaisesta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamisesta. Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa ajoittui toteutettavaksi ennen perusteiden voimaan astumista ja näin ollen toimi hyvänä kokeiluna opinnäytetyöntekijälle ja kohdepäiväkodille lasten osallisuuden vahvistamisesta ja huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamisesta. Opinnäytetyöntekijälle lapsilähtöisyys/asiakaslähtöisyys ja osallisuuden vahvistaminen ovat luonteva tapa työskennellä jo aiemmasta vammaistyön kokemuksesta johtuen. Opinnäytetyön toteuttaminen projektiluonteisesti vastaa myös tämän päivän työmarkkinoiden odotuksiin. Projektityöskentelyä on jo käytössä perusopetuksessa ja esiopetuksessa, joten halusin muodostaa kuvaa itselleni sen toiminnasta varhaiskasvatuksessa.

Osallisuus-projekti Klemetilän päiväkodissa vastasi kokonaisuudessaan hyvin sosionomin (AMK) varhaiskasvatuksen kompetensseihin. Lapsilähtöisyys, osallisuus ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö vastaavat niin eettisen osaamisen kuin kriittisen ja osallistavan yhteiskuntaosaamisenkin osa-alueisiin. Interventioissa toteutunut vuorovaikutus tukee asiakastyön osaamista. Lisäksi pedagogisesti mielekäs toiminta osana asiakastyön osaamisen kompetenssia on toteutunut interventioiden suunnittelussa lasten iän- ja kehitystason mukaisesti, sekä lasten palautteen perusteella. Opinnäytetyön vastaaminen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä ajatus päiväkodin yhteistyöstä eri tahojen kanssa ovat osa palvelujärjestelmäosaamisen kompetenssia. Johtamisosaaminen ja tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ovat vahvistuneet projektipäällikkönä toimimisessa ja opinnäytetyön prosessin läpiviemisessä. Lisäksi lähtökohtana on ollut uusien työmenetelmien vieminen varhaiskasvatuksen käytäntöön osana projektia. Vanhemmilta saatu palaute ja sen vieminen päiväkodin henkilöstölle on ollut arvokas lisä varhaiskasvatuksen kehittämiselle.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen opinnäytetyön prosessin sujumiseen ja toteutuneeseen projektiin. Tavoitteet täyttyivät suurilta osin. Yhteistyökumppaneiden hankkiminen päiväkodille tässä tapauksessa kohdistui lasten huoltajiin, mutta jatkossa projektin osuuksia voisi kohdentaa voimakkaammin nimenomaan päiväkodin ulkopuolisille tahoille ja verkostoyhteistyöhön. Varhaiskasvatusosaamiseni on lisääntynyt tietoperustan kokoamisen ja käytännön ohjaustilanteiden myötä. Arvokkaimmat oppimiskemukset koen saaneeni päiväkodin henkilöstön kanssa ilmenneiden haasteiden myötä. Jos lähtisin toteuttamaan samanlaista projektia, pyrkisin ensin työskentelemään osana kohderyhmän työyhteisöä, saavuttaakseni tasa-arvoisemman aseman henkilöstön jäsenten keskuudessa. Tällä tavoin koen edellytykset

henkilöstön sitouttamiselle olevan paremmat. Lisäksi koen olevani melko vasta-alkaja lasten ohjaamisessa, mutta ohjaustaidotkin voivat karttua vasta käytännön kokemuksen myötä. Varmuutta siitä, tuleeko Klemetilän päiväkodin vuosisuunnitelmaan elementtejä opinnäytetyöstäni, ei ole. Työelämäohjaaja ja päiväkodin henkilöstön edustaja kokivat kuitenkin Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa sisältävän käyttökelpoisia työmenetelmiä heidän arkeensa.

Projektimuotoinen opinnäytetyö oli varhaiskasvatusosaamisen varmistamiseksi valmiiksi asetettu valitseni varhaiskasvatuskelpoisuuden, mutta se oli minulle kuitenkin luontevin vaihtoehto. Se on menetelmistä mielestäni vuorovaikutteis ja vastaa tämän hetken työelämän tarpeisiin. Opintojen ohella olen myös työskennellyt osa-aikaisesti, ja kotona olevat alle kouluikäiset lapset ovat myös aikatauluttaneet elämäni. Tämän vuoksi valitsin opinnäytetyön tekemisen yksin. Jälkeenpäin ajateltuna tässä kyseisessä prosessissa olisin kaivannut toista henkilöä, jonka kanssa suorittaa projektia yhteisvastuullisesti, jakaa kokemuksia ja kehittää toimintaa. Käytännön osuuksien suorittaminen päällekkäisistä aikatauluista johtuen pirstoutui suunniteltua enemmän, mikä olisi voinut haitata lopputulosta. Osallisuus-projektissa Klemetilän päiväkodissa työskentelyssä on kuitenkin paljon mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen toteutukseen. Tämän havainnoin jo projektin SWOT-analyysiä tehdessäni. Vaikka projektin työstämisen vaiheessa työmäärä oli melkoinen, projektista on jälkikäteen poimittavissa paljon erillisiä kokonaisuuksia, joita tulen ainakin itse toteuttamaan tulevassa työssäni. Tällainen projektinomainen toiminta muistuttaa varhaiskasvatuksessa käytössä olevia teemakuukausia. Teemakuukauden aiheena voi olla vaikkapa värit tai lemmikkieläimet, joiden ympärille toimintaa muodostetaan. Osallisuus-projektin Klemetilän päiväkodissa toiminta tukee kuitenkin enemmän lasten osallisuutta toiminnan suunnittelussa. Lisäksi toiminta on suunniteltu projektimuotoiseksi, mikä mahdollistaa suunnitelmallisemman toiminnan, etteivät yksittäiset toiminnot jäisi irtonaiseksi kontekstistaan.

LÄHTEET

- Anttila, P. 2000. Metodix-Metoditietämystä kaikille. Saatavissa: <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>. 17.5.2014. Viitattu 19.6.2017.
- Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuuden tutkimukseen. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9–30.
- Haapaniemi, R. 2010. Yhteisöllisyys ja kasvatusyhteisöt. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 75–84.
- Hart, R. 1992. Children`s participation: From tokenism to citizenship. Innocenti Essays, no. 4. Florence: UNICEF. Saatavissa: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf. Viitattu 21.6.2017.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Helsinki: Printel Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.
- Hyvä lapsuus-hyvän elämän alku. Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma 2005. 2005. Saatavissa: https://www.vaasa.fi/sites/default/files/varhaiskasvatussuunnitelma2005_suomi.pdf. Viitattu 22.6.2017.
- Hämäläinen, J. 2011. Kotikasvatuksen arvot lapsen henkisenä pääomana. Teoksessa T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Arvot kasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 57–74.
- Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Pedatieto Oy.
- Kataja, E. 2014. Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Koppioniini Oy, 56–79.
- Kirveslahti, K., Sivén, T., Vahala, M. & Vihunen, R. 2014. Kasvun aika. 1.–3.-painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja kasvattajalle. Juva: PS-kustannus.
- Kronqvist, E. 2016. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3. päivitetty painos. Juva: PS-kustannus, 13–30.
- Laitinen, H. 1998. Havainnointitutkimuksen perinteiset koulukunnat. Kuopio: Sosiaalitieteiden laitos, Kuopion yliopisto.
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta. 20.5.2016/381. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160381>. Viitattu 28.6.2017.

- Mikkola, P. & Nivalainen K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Pedatieto.
- Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti Jäntevästä suunnittelusta menestykselliseen toteutukseen. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari.
- Opetushallitus 2017. SWOT-analyysi. Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi. Viitattu 15.10.2017.
- Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. Viitattu 15.10.2017.
- Paasivaara, L., Suhonen, M. & Virtanen, P. 2011. Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa. Helsinki: Tietosanoma Oy
- Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. 2. korjattu painos. Nokia: Piia Roos Oy.
- Ruuska, K. 2012. Pidä projekti hallinnassa Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. 7. painos. Vantaa: Talentum Media Oy.
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. 2., tarkistettu painos. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>. Viitattu 15.10.2017.
- Turja, L. 2004. Lapset laadun määrittäjinä ja arvioijina. Teoksessa P. Kupila (toim.) Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 9–29.
- Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus, 41–53.
- Turja, L. 2010. Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Teoksessa L. Turja & E. Fonsén (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry, 30–47.
- Vesterinen, J. 2003. Projektioppiminen. Projektioppimisen opas. Hämeen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: <http://staff.hamk.fi/~ttuukkanen/projektioiskelu/projektioppimisen-opas.pdf>. Viitattu 21.6.2017.

Hanna Finne

KEVÄTRETKI-PROJEKTI

**Opinnäytetyön projektisuunnitelma
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Tammikuu 2017**

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	3
2 PROJEKTIN KUVAUS, TAVOITTEET JA TIETOPERUSTA.....	4
2.1 Lapsilähtöisen pedagogiikan vahvistaminen ja osallisuus	4
2.2 Henkilöstön sitouttaminen	5
2.3 Yhteistyökumppanit	6
2.4 Lapsiryhmän ikä- ja kehitystaso	8
2.5 Projektissa huomioon otettavia lakeja ja määräyksiä	8
2.6 Tulosten määrittely ja laatu.....	8
3 PROJEKTIORGANISAATIO.....	10
3.1 Yhteistyötahot ja ohjausryhmä.....	10
3.2 Projektiryhmä.....	10
4 TOTEUTUSSUUNNITELMA.....	11
4.1 Tehtävät.....	11
4.2 Työvaiheet ja -muodot.....	12
4.3 Projektin resurssit.....	12
4.4 Projektin riskit ja ongelmat.....	13
5 PROJEKTIN AIKATAULU JA RAHOITUS.....	14
5.1 Aikataulu.....	14
5.2 Budjetti.....	15
6 OHJAUSSUUNNITELMA.....	16
6.1 Projektiryhmän kokoukset.....	16
6.2 Projektin tiedottaminen, dokumentointi ja laadunvarmistus.....	16
LÄHTEET.....	18
LIITTEET	

JOHDANTO

Tämän projektipinnäytetyön tarkoituksena on muodostaa malli, jossa tuodaan lapsilähtöistä ajattelua ja toimintaa konkreettisesti esiin varhaiskasvatuksen kontekstissa. Projekti suoritetaan Vaasan sivistystoimen varhaiskasvatuspalveluissa, Klemetilän päiväkodin 4-5-vuotiaiden ryhmässä. Toiminnalliset osuudet sijoittuvat marraskuun 2016 ja toukokuun 2017 väliselle ajalle. Projektissa muodostuvaa kehittelemääni mallia kutsun Osallinen lapsi-malliksi.

Projektilla vahvistetaan lasten osallisuutta ja kasvatuskumppanuutta. Lähtökohtana ovat lapsen osallisuus ja lapsen äänen kuuluminen. Toiminnallisen projektin pääosassa ovat lapset itse, mutta myös yksikön henkilökunnan sitoutuminen on tärkeää. Projektin avulla toteutetaan Osallinen lapsi-toimintamallia, jolla lasten toiveet saadaan konkreettisesti esiin ja samalla opitaan projektitaitoja. Projektin myötä verkostoidutaan eri toimijoiden kanssa hankkimalla yhteistyökumppaneita. Tavoitteena on mallin juurruttaminen osaksi päiväkodin arkea.

Avainsanat: varhaiskasvatus, osallisuus, lapsen ääni, kasvatuskumppanuus, toimintamalli, osallistaminen, lapsilähtöisyys, verkostoituminen

2 PROJEKTIN KUVAUS, TAVOITTEET JA TIETOPERUSTA

2.1 Lapsilähtöisen pedagogiikan vahvistaminen ja osallisuus

Tämän projektiopinnäytetyön päätehtävänä on muodostaa mallia lapsilähtöisen pedagogiikan vahvistamiseksi. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa lapset osallistuvat aktiivisesti toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Tässä opinnäytetyössä käytettävä malli kulkee nimellä Osallinen lapsi ja projektimallin runko löytyy liitteestä 1. Pedagogiikkaa vahvistetaan lasten toiveista lähtevää kevääseen ajoittuvaa retkeä toteuttamalla. Tavoitteena on pedagogiikan vahvistaminen lapsen osallisuuden lisäämisellä ja lapsen kuulluksi tulemisella eri keinoin. Osallistaminen tapahtuu erilaisilla toiminnallisilla interventioilla ja niiden arvioimisella. Kaikki interventiot videoidaan ja sen avulla pystytään seuraamaan lasten itseilmaisun ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä interventiotilanteiden toimivuutta.

Toiminnat muodostuvat retken toteutukseen liittyvistä vaiheista. Aluksi projekti esitellään lapsille (interventio 3, liite 1). Retken suunnitteluvaiheen interventioissa (interventiot 5 ja 6, liite 1) luetaan teemaan liittyvä kirja, jonka avulla lapset voivat ilmaista toiveitaan retken suhteen piirtämällä ja keskustelemalla. Seuraavaksi ideoiden perusteella syntynyt suunnitelma esitetään lapsille arvioitavaksi (interventio 7, liite 1). Lapset vanhempineen valmistavat pääsiäisaskartelua myytäväksi päiväkodin toiminnan puitteissa tapahtuvissa myyjäisissä (interventio 10, liite 1). Sen jälkeen lapset osallistuvat yhteistyökumppaneiden hankkimiseen vanhempien avustuksella. Vanhemmat voivat joko myydä arpoja tai hankkia arpajaisiin voittoja (interventio 9 liite 1). Myyjäisten (interventio 11, liite 1) jälkeen on vuorossa itse retki (interventio 12, liite 1) ja lopuksi retken vaiheisiin liittyvä näyttely (interventio 13, liite 1), jonka avulla lapset voivat arvioida koko projektia. Lapset arvioivat jokaista interventioita ilmekorttien avulla ja keskustelemalla. Kasvatuskumppanuutta on myös huomioitu projektissa vanhempia koskevalla infokirjeellä (liite 2) sekä koko projektin arviointiin liittyvällä kirjallisella palautteella (liite 3). Retkeä on rajattu työn tilaajan toiveesta painottumaan liikunnallisuuteen. Tämä painotus johtuu opetus- ja kulttuuriministeriön suosituksista alle 8-vuotiaiden lasten liikuntasuosituksista (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016).

YK:n yleissopimuksessa lasten oikeuksista 12.:ssa artiklassa (1989, 11) todetaan lapsella olevan oikeus mielipiteensä ilmaisemiseen kaikissa häntä koskevissa asioissa ja ne tulee ottaa

huomioon ikä- ja kehitystason mukaisesti. Osallisuus ei tarkoita vain toimintaan osallistumista tai läsnäoloa vaan mahdollisuutta vaikuttaa siihen. Yhteiskunnallisen tarkastelukulman mukaan on jo olemassa laki- ja sopimus pohjaa sekä arvoajattelua, joka edellyttää kasvattajien toteuttavan lasten osallisuutta edistävää toimintaa. Ammatillisen kehittymisen kannalta, lasten näkemykset toimivat työn peilinä ja uusien näkökulmien avaajana mahdollistaen oman toiminnan kehittämisen. Pedagogisesti tarkasteltuna lasten osallisuus on perusedellytys sosiokulttuurisen oppimiskäsityksen mukaiselle varhaiskasvatukselle. Osallistamisen avulla lapsen itsetunto kehittyy myönteisesti ja hän oppii neuvottelu- ja keskustelutaitoja. (Turja 2010, 33.)

Kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa kuuluvat lasten oikeuksiin. Lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taidot vahvistuvat lasten arvostavassa kohtaamisessa, heidän ajatustensa kuulemisessa ja aloitteisiin vastaamisessa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta kehittyy myös itseluottamus ja muotoutuu sosiaalisia taitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24.)

Lapsen osallisuuteen kuuluu myös kasvatuskumppanuus. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa vanhempien ja henkilöstön toimesta. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten ja heillä on ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Henkilöstöltä puolestaan löytyy ammatillinen osaaminen ja tieto, sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön edellytysten luomisesta. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja siinä yhdistyy kahden lapselle tärkeän tahon tiedot ja kokemukset. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sen arviointiin. Vanhempien ja lasten suorittama toiminnan arviointi on osa varhaiskasvatuksen jatkuvaa kehittämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31---32.)

2.2 Henkilöstön sitouttaminen

Tavoitteena on myös sitouttaa henkilöstö projektiin, jolloin lapsilähtöisyyttä vahvistava malli saadaan juurrutettua osaksi varhaiskasvatusyksikön toimintaa. Yksikön henkilöstölle pidetään info projektista ja sen kulusta (interventio 1, liite 1). Henkilökunnan jäsenet myös arvioivat las-

ten kanssa toteutettavia interventioita sekä koko projektia, sosionomin varhaiskasvatuskompetenssit huomioiden. Henkilökunnan arviointilomake interventioihin löytyy liitteestä 5 ja koko projektiin liitteestä 4.

Vasu2017 luonnoksessa on kehoitettu yleistä toimintakulttuuria tukemaan kaikessa toiminnassa osallisuutta ja lasten kuulluksi tulemistä. Lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa lasten iästä huolimatta. Tämä edellyttää toimintatapojen ja rakenteiden tietoista kehittämistä osallisuuden mahdollistamiseksi. (Opetushallitus, 2016.)

2.3 Yhteistyökumppanit

Projektin yhtenä tavoitteena on myös saada varhaiskasvatusyksikölle yhteistyökumppaneita. Tämä tapahtuu yhteyden ottamisella eri toimijoihin ja projektin tiedottamisen avulla. Tiedottamisesta huolehtii opinnäytetyön tekijä ottamalla yhteyttä paikallislehtiin ja ilmoittamalla sosiaalisessa mediassa (interventio 4, liite 1). Lisäksi vanhemmat toimivat yhteistyökumppaneina, ja osallistuvat myös yhteistyökumppaneiden hankintaan, hankkimalla arpajaisvoittoja. Opinnäytetyön tekijän vastuulla on myös retken budjetin laatiminen (interventio 8, liite 1).

Projekti on joukko ihmisiä ja muita resursseja, jotka ovat tilapäisesti yhdessä suorittamassa tiettyä tehtävää. Projektilla on tavoite/tavoitteita ja elinkaari. Elinkaari koostuu käynnistys- rakentamis- ja päättämisen vaiheesta. Alussa on idea tai visio ja päättämisen vaiheen jälkeen lopputulos. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää ryhmätyöskentelyä. Projekti on oppimisprosessi jossa on eri vaiheita. Jokainen projekti on ainutkertainen kokonaisuus, jonka elinkaareen mahtuu muutoksia. Meneillään olevassa projektin vaiheessa ei voida varmuudella tietää, mitä seuraavassa vaiheessa tapahtuu. Edellisen vaiheen tulokset vaikuttavat seuraavan vaiheen tehtäviin. Kaikkiin projekteihin liittyy riskejä ja epävarmuutta. (Ruuska 2012, 19,34.) Seuraavassa olen taulukossa 1 kuvannut projektin kulkua päätehtävän tavoitteiden mukaisesti.

TAULUKKO 1 Projektin päätehtävä ja tavoitteet

PÄÄTEHTÄVÄ : OSALLINEN LAPSI- MALLI
--

TAVOITTEET	MITEN	TOIMINTA
OSALLISTAMISEN VAHVISTAMINEN	LASTEN TOIMINTA	RETKI esittely – ideointi – suunnitelma – yhteistyökumppanit – myyjäiset – retki – arviointi
	HUOLTAJIEN OSAL- LISUUS	VANHEMMAT info, askartelu palaute
	HENKILÖSTÖN SI- TOUTTAMINEN	info interventioiden toteutus ja arviointi projektin arviointi
YHTEISTYÖVER- KOSTO	YHTEYDENOTOT	tiedottaminen vanhemmat hankkii yhteistyökumppa- neita

Projektin päävastuu on opinnäytetyön tekijällä. Itsearviointia tapahtuu jokaisen intervention jälkeä, sosionomin varhaiskasvatuskompetensseihin pohjaten. Taulukosta 2 löytyvät opinnäytetyön tekijän henkilökohtaiset tavoitteet, jotka on jaettu tulos-, toiminnallisiin ja oppimistavoitteisiin.

TAULUKKO 2 Opinnäytetyön tekijän tavoitteet

TULOSTAVOITE	TOIMINNALLINEN TAVOITE	OPPIMISTAVOITE
Opinnäytetyön prosessin hallinta	Projektin suunnittelu, toteutus ja arviointi	Projektityöskentelyssä kehittyminen
Malli yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan	Yhteistyötahojen hankkiminen	Delegointitaitojen vahvistuminen
Varhaiskasvatusosaamisen lisääntyminen	Ryhmänohjaus- ja verkostoitumistaitojen kehittyminen	Varhaiskasvatusosaamisen kehittyminen
Valmis opinnäytetyö		

2.4 Lapsiryhmän ikä- ja kehitystaso

4-5-vuotiaat ovat otollisessa iässä oppimaan vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimista. Heiltä voi myös jo odottaa taitoa kertoa omasta toiminnastaan. Mielikuvitus on kehittynyt, joka edesauttaa varsinkin retken ideointivaiheessa. Interventioita suoritetaan pienryhmissä, jolloin saadaan toiminta sujuvammaksi, ja jokainen lapsi voidaan huomioida yksilöllisesti. Samalla opitaan vuorovaikutukseen liittyviä asioita kuten toisen kuuntelemista ja vuoron odottamista.

Neljävuotias lapsi kyselee ja haluaa oppia koko ajan uutta maailmasta. Hän haluaa tietää miksi ja miten asiat tapahtuvat. Viisivuotias pystyy käyttämään kieltä jo joustavasti tilanteen mukaan ja kyky kertoa tarinoita omista kokemuksista kehittyy nopeasti. Näissä ikävaiheissa on tärkeää suhtautua ymmärtäväisesti lapsen uteliaisuuteen ja vilkkaaseen mielikuvitukseen. Näin voidaan kehittää lapsen omaa aloitteellisuutta. Neljävuotias osaa leikkiä jo kaverin kanssa ja pienessä ryhmässä. Hän osaa toimia tutuissa tilanteissa, mutta tunteiden hallinta ei ole vielä kehittynyt täysin. Viisivuotias taas leikkii jo tuttujen ystävien kanssa pitkäjänteisesti ja osaa toimia isommassakin ryhmässä. Empatiakyky on kehittymässä, mutta viisivuotias vielä usein toimii itsekeskeisesti. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Vihunen & Vilén 2010, 137, 147, 170.)

2.5 Projektissa huomioon otettavia lakeja ja määräyksiä

- Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973
- Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973
- Lastensuojelulaki 13.4.2007
- Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma
- Klemetilän päiväkodin vuosisuunnitelma
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016

2.6 Tulosten määrittely ja laatu

Tavoitteisiin pääseminen edellyttää projektin eri vaiheiden toteutuminen suunnitellusti. Lasten yksilöllinen huomioiminen retken ideointivaiheen interventioissa on olennaista koko projektin etenemisen kannalta. Dokumentoin itse ohjaamieni lasten kanssa tapahtuvien interventioiden

toteutusta ja arviointia videoimalla. Osan interventioista tulee toteuttamaan päiväkodin henkilöstö, jolloin vastuu videoinnista on heillä. Dokumentoinnin avulla teen myös itsearviointia ja kehitän toimintaani. Videot litteroidaan kirjalliseen muotoon ja tulokset kootaan niiden pohjalta. Tuloksiin kirjataan myös tiedot yhteistyökumppaneista ja tiedotuksen onnistumisesta.

Lasten kanssa tehtävistä pienryhmätoiminnoista (interventiot 3,5---7 ja 9---13) kerätään palaute sekä lapsilta, että päiväkodin henkilökunnalta. Lasten arvioinnissa käytetään ilmekortteja sekä haastattelua. Arvioinnissa selvitetään miltä toiminta lapsista tuntui. Interventioiden videointiin pyydetään lupa vanhemmilta ja videoissa ilmennyt palaute kootaan kirjalliseen muotoon. Videointi mahdollistaa toiminnan havainnoinnin jälkikäteen ja tarvittaessa nopeiden muutosten tekemisen toimintaan. Lisäksi videoista pystyy seuraamaan lasten edistymistä. Päiväkodin henkilöstö tekee arvioinnin interventioista liitteenä olevan toiminnan suunnittelukaavakkeen osa-alueiden pohjalta sosionomin varhaiskasvatuskompetenssit huomioiden. Tyhjä suunnittelukaavake löytyy liitteestä 5. Projektista kerätään myös kirjallinen palaute projektiin osallistuneiden vanhemmilta ja kokonaispalaute projektista henkilökunnalta. Palautelomake vanhemmille löytyy liitteestä 3 ja henkilökunnalle liitteestä 4. Palautetta tullaan analysoimaan SWOT-nelikenttäänalyysin avulla. Itsearviointissa huomioidaan lasten, henkilöstön ja vanhempien antamaa palautetta oman arvioinnin lisäksi.

3 PROJEKTIORGANISAATIO

3.1 Yhteistyötahot ja ohjausryhmä

Yhteistyötahona toimii Vaasan kaupunki ja erityisesti sivistystoimen varhaiskasvatuspalvelut. Projekti toteutetaan Klemetilän päiväkotiin. Päiväkodissa toimii tällä hetkellä kaksi ryhmää. Puput on 15-paikkainen ryhmä kolmeen ikävuoteen saakka ja Oravat on 21-paikkainen ryhmä 4-5-vuotiaille. Projektiin on tarkoitus ottaa mukaan lapsia 4-5-vuotiaiden ryhmästä. Seuraavan toimintavuoden kokoonpanosta ei ollut vielä tietoa keväällä, joten osallistuvien lasten määrä muodostuu uuden ryhmän muodostuttua. Mukana on myös kyseisen ryhmän henkilökunta.

3.2 Projektiryhmä

Projektiryhmä koostuu pääasiassa opinnäytetyön tekijästä sekä päiväkodin lapsista ja henkilökunnasta. Mukaan toivotaan myös henkilöitä paikallisista toimijoista. Lisäksi mukana on opinnäytetyötä ohjaava opettaja Centria ammattikorkeakoulusta. Projektin toteutuksen suunnittelussa on alkuvaiheesta asti ollut Klemetilän päiväkodin johtaja. Projektista on alustavasti sovittu puhelimitse helmikuussa 2016 ja sen jälkeen tavattu yhteisen suunnittelun merkeissä huhtikuun aikana. Huhtikuussa on tavattu asian tiimoilta myös Oravien lastentarhanopettajan kanssa. Suunnittelussa on tarkoitus opinnäytetyön tekijän esityksen pohjalta tarkentaa projektin sisältöä ja aikataulua. Suunnittelunpäävastuu on projektipäälliköllä eli opinnäytetyön tekijällä.

4 TOTEUTUSSUUNNITELMA

4.1 Tehtävät

Tehtäviä projektissa ovat varhaiskasvatyüksikölle saatava mallin tuottaminen, projektin prosessin hallinta ja omaksuminen, yhteistyökumppaneiden hankkiminen ja hankintaan tarvittava tiedottaminen. Pääprojektin sisällä kulkee lasten oma projekti, joka muodostuu kevätretken ideoinnista, tarvittavan rahoituksen hankkimisesta, toteutuksesta ja arvioinnista.

Malli muodostuu vaiheittain etenevän rungon mukaan, josta voidaan ottaa yksittäisiä elementtejä päiväkodin toimintaan tai toteuttaa mallia kokonaisuudessaan. Mallia voidaan hyödyntää myös muissa varhaiskasvatuksen yksiköissä. Tämän Osallinen lapsi-mallin runkona toimii suunnitelma toteutettavista interventioista, joka löytyy liitteestä 1.

Tavoitteena on hankkia yhteistyökumppaneita vanhempien avustuksella, jotka ovat mukana tukemassa kevätretken toteutumista joko taloudellisesti tai muulla projektia edistävällä tavalla. Projektin tiedotus tapahtuu vanhemmille ja lapsille päiväkodin toiminnan sisällä. Opinnäytetyöntekijä ottaa yhteyttä paikallislehtiin ja huolehtii projektin markkinoinnista sosiaalisessa mediassa. Projekti käynnistyy kun tutkimuslupa on myönnetty. Aikataulullisesti projekti sijoittuu marraskuun 2016 ja toukokuun 2017 välille. Opinnäytetyö kootaan kesällä 2017.

Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön tiedottaminen tapahtuu tammikuussa 2017. Toiminnallisia osuuksia tulee pääasiassa keväällä 2017. Kyseisenä aikana päiväkotiin toteutetaan interventioita pienryhmissä sekä opinnäytetyön tekijän, että päiväkodin henkilöstön ohjaamina. Interventiot sijoittuvat vaiheittain ideointiin, toteutukseen tarvittavan rahoituksen hankkimiseen, retken suunnitteluun, toteutukseen ja toteutuksen arviointiin. Projektin päätteeksi vanhemmilta ja päiväkodin henkilökunnalta kerätään palautetta kirjallisesti.

4.2 Työvaiheet ja -muodot

Projektin aloitusvaiheeseen on kuulunut ideointi, yhteistyötahon löytyminen ja tapaaminen sekä opinnäytetyösopimuksen laatiminen. Myös projektisuunnitelma on osa aloitusta. Toteutusvaihe jakaantuu interventioiden suunnitteluun, toteutukseen, dokumentointiin ja arviointiin. Toteutusvaiheessa myös hankitaan yhteistyökumppaneita ja lisärahoitusta. Lopetuksessa on projektin kokonaisarvio ja palaute. Opinnäytetyön tekijän itsearviointi kulkee mukana koko prosessin ajan. Arviointia tehdään sosionomin varhaiskasvatuksen kompetensseihin peilaten dokumentoinnissa ilmenevien asioiden pohjalta.

Päiväkodin henkilökunnalle järjestetään infotilaisuus projektista päiväkodin normaalin toiminnan sisällä. Vanhemmille lähetään infokirje projektista (liite 2). Etukäteen suunnitelluissa lapsille suunnatuissa interventioissa ilmenee sama malli johon kuuluu toiminnan tavoitteet, aloitus, toiminta ja lopetus. Interventioissa on aina mukana yhtenä elementtinä retki, jos ei muuten niin ajatuksen tasolla. Muutoin aloitus vaihtuu teemoittain kyseisen kerran toiminnan mukaan. Toimintavaiheen jälkeen lopetusvaiheessa lapsilta myös pyydetään palaute toiminnasta. Interventiosta riippuen, toiminnan aloitusta ja lopetusta pyritään porrastamaan lapsen yksilöllisyyden huomioimiseksi. Retken budjetti lasketaan retkikohteen varmistuttua. Yhteistyökumppaneita hankittaessa opinnäytetyön tekijä ja muu henkilökunta vierailevat pienryhmissä lasten kanssa kertomassa projektista läheisissä yrityksissä. Yhteistyökumppaneiden hankintaa voidaan toteuttaa tarvittaessa myös puhelimitse, sähköpostin tai sosiaalisen median välityksellä. Yhteistyökumppaneille tarjotaan tilaisuus kevätretken toteutuksen jälkeen tulla tutustumaan lasten projektin arviointiin liittyvään näyttelyyn. Liitteestä 1 löytyy toimintavaiheen interventiot suunnitelmiseen.

4.3 Projektin resurssit

Projektin resursseihin voidaan lukea opinnäytetyön tekijän työpanos eri vaiheissa, sekä päiväkodin henkilöstön ja lasten tarjoama panos. Lisäresursseja tulee hankkimaan opinnäytetyön tekijä yhteistyökumppaneista. Lisäksi opinnäytetyön tekijä on varannut aikaa olla paikalla Klemmilän päiväkodissa, jolloin hän on fyysisesti enemmän läsnä projektin toimintaympäristössä.

4.4 Projektin riskit ja ongelmat

Haasteellista tässä projektissa on motivaation ylläpitäminen ohjausryhmässä koko prosessin ajan. Lisäksi myös osa interventioiden toteutuksesta tulee olemaan päiväkodin henkilöstön ja tulevien yhteistyötahojen vastuulla. Haasteen tuo se tosiseikka, että ohjausryhmä muodostuu vasta syksyllä. Koska kevätretkeä lähdetään suunnittelemaan lasten mielikuvituksen pohjalta, tulee todennäköisesti olemaan hankalaa saada retkeen tarvittava rahoitus ja lasten toiveet vastaamaan toisiaan. Ideointivaiheen jälkeen tulen keskustelemaan projektiryhmän jäsenten kanssa eri edellytyksistä toteuttaa retki.

5 PROJEKTIN AIKATAULU JA RAHOITUS

5.1 Aikataulu

Helmi-huhtikuu 2016

Idea opinnäytetyöhön muotoutuu ja sopiva yhteistyökumppani löytyy. Projektisuunnitelma laaditaan. Opinnäytetyön tekijä tutustuu ja perehtyy toiminnan suunnittelussa tarvittavaan materiaaliin ja tietoperustan kirjallisuuteen. Käyttöön otetaan opinnäytetyöpäiväkirja.

Lokakuu 2016

Projektisuunnitelman hyväksytetään koululla

Lokakuu 2016

Projektisuunnitelma hyväksytetään Vaasan kaupungilla. Perehdytään projektissa tarvittavaan tietoperustaan.

Tammi-helmikuu 2017

Info henkilökunnalle ja vanhemmille.
Interventioiden ajankohtien varmistaminen

Maalis-toukokuu 2017

Yhteys paikallislehteen projektista
Toteutetaan projektin markkinointia, toiminnalliset osuudet ja arviointi.

Kesä-elokuu 2017

Opinnäytetyön kokoaminen

Syys- lokakuu 2017

Opinnäytetyön hyväksyttäminen, esittäminen ja kypsyysnäytteen antaminen

5.2 Budjetti

Interventioissa tarvittavista materiaaleista vastaa opinnäytetyön tekijä ja päiväkotitoiminta. Projektin luonteeseen kuuluu, että lisärahoitusta hankitaan osana projektioppimista. Seuraavassa taulukoin opinnäytetyön tekijälle kohdistuvat yhteiskulut koko projektin ajalle taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Budjetti

MENOT	e
Polttoainekulut	35 e
Puhelinkulut	20 e
Muut materiaalikulut	20 e
Oma työ	1000 e

6 OHJAUSSUUNNITELMA

6.1 Projektiryhmän kokoukset

Päiväkodin johtajan kanssa on oltu yhteydessä aluksi puhelimitse ja sen jälkeen tavattu henkilökohtaisesti. Opinnäytetyön tekijä on tavannut huhtikuussa 2016 myös lastentarhanopettajan Klemetilän päiväkodista. Yhteydenpitoa päiväkotiin tehdään sähköpostitse ja puhelimitse. Projektisuunnitelma jätetään päiväkodin henkilökunnalle arvioitavaksi syyskuussa. Seuraava tapaaminen ajoittuu syksylle ja tapahtuu tarvittaessa siitä eteenpäin. Ohjaavaan opettajaan yhteydenpito tapahtuu tarvittaessa sähköpostilla tai puhelimitse.

6.2 Projektin tiedottaminen, dokumentointi ja laadunvarmistus

Sisäinen tiedotus projektista tapahtuu sähköpostin välityksellä ja puhelimitse. Ennen projektin varsinaista aloitusta tavataan päiväkodin henkilökunnan kanssa syksyllä 2016. Vanhempia tiedotetaan projektista opinnäytetyön tekijän toimesta joulujuhlassa syksyllä 2016. Projektissa mukana olevia lapsia informoidaan ennen toiminnallisten osuuksien alkua alkuvuodesta 2017. Ohjaavaa opettajaa informoidaan projektin edetessä sähköpostilla tai puhelimitse. Dokumentoinnissa on pääosassa interventioiden videointi. Lisäksi eri vaiheita valokuvataan. Opinnäytetyön tekijä kerää videoilta tietoa ja dokumentoi ne kirjalliseen muotoon. Opinnäytetyön tekijä kirjaa myös omaa oppimistaan peilaten lasten ja aikuisten arviointeihin.

Projektin varsinaiseen suunnittelutyöhön on varattu riittävästi aikaa, ja tällä pyritään osaltaan laadun varmistamiseen. Suunnittelussa on huomioitu lasten ikä- ja kehitystaso sekä ominainen tapa toimia. Lisäksi opinnäytetyön tekijä huolehtii ajankohtaisesta tiedonkulusta projektiryhmän kesken, jolla taataan toiminnan asianmukaisuus ja laadukkuus. Projektia tullaan markkinoimaan ulospäin sosiaalisen median ja ilmoitustaululla tapahtuvien esitteiden avulla, projektin vaiheesta riippuen. Paikallislehteen tullaan myös olemaan yhteydessä alkuvuodesta 2017. Projektia ja toimintaa tullaan arvioimaan sekä lasten että henkilökunnan toimesta ja kehittämään sen mukaan joka vaiheessa. Eettisyyttä varmistetaan pyytämällä kuvauslupa lasten huoltajilta, ja käyttämällä materiaalia luottamuksellisesti. Lisäksi opinnäytetyön tekijä toimittaa

päiväkotiin ja vanhemmille esittelykirjeen itsestään ja projektistaan. Kirjeessä on mukana lupapyyntö kuvaamista varten. Esittelykirje ja lupapyyntö löytyvät liitteestä 2.

LÄHTEET

- Asetus lasten päivähoitosta. 16.3.1973/239. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>. Viitattu 30.4.2016.
- Hyvä lapsuus – hyvän elämän alku. Vaasan varhaiskasvatussuunnitelma 2005. 2005. Www-dokumentti. Saatavissa: https://www.vaasa.fi/sites/default/files/varhaiskasvatussuunnitelma2005_suomi.pdf. Viitattu 30.4.2016.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Juva: WS Bookwell Oy.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. 2. painos. Juva: WS Bookwell Oy.
- Lastensuojelulaki. 14.4.2007/417. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 30.4.2016.
- Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén M. 2011. Lapsen aika. 12---14. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Opetushallitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 18.10.2016. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf.
- Opetushallitus. Vasu2017 luonnos 11.4.2016. Www-dokumentti. Saatavissa: https://peda.net/outokumpu/varhaiskasvatus/vvpk/vvkl:file/download/bd52bd63fff9eda4b72bcb2faf635cbed328b/VASU2017_LUONNOS_11.4.2016.pdf. Viitattu 24.8.2016.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2016. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2016/liitteet/OKM21.pdf?lang=fi>. Viitattu 5.1.2017.
- Ruuska, K. 2012. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. 7. painos. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. 2., tarkistettu painos. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>. Viitattu 30.4.2016.
- Sosionomi (AMK) kompetenssit koulutuksen eri vaiheissa. 2015. Luentomateriaali. Centria ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kevät 2015.
- Suomen riskienhallintayhdistys Ry. 2016. Nelikenttäanalyysi-SWOT. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.pk-rh.fi/index.php?page=swot>. Viitattu 1.5.2016.
- Turja, L. 2010. Lapset osallisina - Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Teoksessa L. Turja & E. Fonsén (toim.) Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujanen matkassa. Tampere: Juvenes Print.
- Varhaiskasvatustalaki. 19.1.1973/36. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>. Viitattu 30.4.2016.
- Varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelma 2015-2016. 2016. Klemetilän päiväkotitoimisto. Vaasa.
- Yk:n yleissopimus lasten oikeuksista. 1989. Www-dokumentti. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf. Viitattu 30.4.2016

1. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Informoida ja sitouttaa päiväkodin henkilökuntaa Kevätretki-projektiin</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Tapahtuu päiväkodin tiloissa ennalta sovittuna ajankohtana</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Esittelen itseni ja kerron että olen tulossa toteuttamaan Kevätretki-projektia lasten kanssa</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Kerron projektista vähän tarkemmin ja pyydän esittämään kysymyksiä. Tilaisuuteen varattu aikaa yksi tunti.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Kiitän puheenvuorosta kun henkilökunnalla ei enää kysyttävää ja poistun tilanteesta</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Itsearviointi</p>

2. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Informoida lasten vanhempia Kevätretki-projektista kirjallisella tiedotteella. Tavoitteena tiedottaa ja osallistaa vanhempia päiväkodin toimintaan.</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely Tapahtuu kirjallisella tiedotteella, joka jaetaan koteihin.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Esittelen tiedotteessa itseni ja kerron että olen tulossa toteuttamaan Kevätretki-projektia lasten kanssa ja esittelen projektin lyhyesti.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Tiedote jaetaan koteihin. Tiedotteessa on yhteystietoni, johon odotan vanhemmilta kuitausta, että tiedote on tullut perille.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toiminta päättyy kun kaikkiin koteihin on tiedote saatu toimitettua.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Itsearviointi</p>

3. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Tutustua lapsiin ja esitellä tulevaa projektia heille. Lisäksi harjoittelempa toisten kuuntelemista, vuoron odottamista ja mielipiteen ilmaisua.</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Tapahtuu päiväkodin yhteisessä hetkessä ennen ruokailua. Lapsille tuttu tilanne kokoon-tua.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Esittelen itseni ja kerron olevani heidän ”asianajajansa”.</p> <p>Kyselen lapsilta mitä heille kuuluu ja esitän jokaiselle saman kysymyksen, johon he saavat vastata.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Kerron projektista pääpiirteittäin (mm. mitä lasten kanssa tehdään ja vanhempien osallistu-misesta) ja lapset saavat esittää kysymyksiä. Kerron myös, että retkeen liittyy jollakin ta-paa liikunta. Lisäksi kysyn heiltä mitä mieltä he ovat ideasta kolmen eri ilmekortin avulla, joita jokainen saa näyttää, ja halutessaan kertoa miksi on sitä mieltä.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toiminta loppuu kun kaikki ovat mielipiteensä jollakin tapaa ilmaisseet. Aikaa varattu n. 15 minuuttia.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin</p> <p>Itsearviointi</p>

5. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Ideoida kevätretkeä. Tavoitteena on saada lasten mielikuvitus heräämään ja ideat kevätretkestä esiin piirtämisen avulla. Harjoitteleminen taas mielipiteen ilmaisemista, tällä kertaa kuvataiteen avulla.</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Pienryhmätila johon menemme lukemaan retkeen liittyvää kirjaa. Toisessa pienryhmätilassa on esillä eriväristä paperia ja kyniä piirtämistä varten.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Muistuttelen projektista ja kerron että olemme etenemässä seuraavaan vaiheeseen.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Luen retkiaiheisen kirjan ja ohjaan lapset piirtämään aiheesta toiseen tilaan. Tarvittaessa avustan lapsia apukysymyksillä tai ohjaan muutoin aiheeseen.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Aikaa piirtämiseen on varattu n. 20 minuuttia. Tilanteesta voi poistua kun kokee olevansa valmis. Lapsi saa lopuksi arvioida toiminnan samoilla ilmekorteilla ja antaa halutessaan myös sanallista palautetta.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin</p> <p>Itsearviointi</p>

6. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Retken ideointi. Harjoitellaan keskustelemista aiheesta. Mukana myös toisen kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen.</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Aiheeseen liittyvä kirja ja pienryhmätila.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Palauttelen mieleen mitä teimme viimeksi projektin eteen ja kerron että jatkamme siitä.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Luen toisen retkiaiheisen kirjan ja keskustelemme siitä. Aikaa on varattu yhteensä 30 min. Tarkoituksena löytää uusia elementtejä tulevaa kevätretkeä varten.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Lopettelemme ajan päättyessä tai keskustelun lakatessa. Lopuksi kaikki antavat taas palautteen ilmekorteilla ja antavat myös jonkun sanallisen palautteen.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin</p> <p>Itsearviointi</p>

7. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Retken suunnitelman julkistaminen. Lapset saavat kommentoida ja antaa parannusehdotuksia retken suunnitelmaan. Lasten vuorovaikutustaitojen harjoittaminen ja mielipiteen ilmaiseminen.</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Pienryhmätila, materiaalia retkikohteesta</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Kerrataan mitä jo tehty projektissa ja mikä on vuorossa seuraavaksi.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Pienryhmätilassa retken suunnitelma kerrotaan ja esillä on havaintomateriaalia kohteesta. Lapset saavat kommentoida ja esittää kehitysehdotuksia suunnitelmasta. Ohjaan ja avustan keskustelua tarvittaessa. Lisäksi keskustelemme kuinka meidän tulee varautua tulevaan retkeen, kuten vaatetus, liikkuminen yms.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toimintaan on varattu 30 minuuttia, mutta toiminta lopetetaan kun keskustelu ei enää etene.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin</p> <p>Itsearviointi</p>

8. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus Budjetoida Kevätretken kulut</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Tietokone internet yhteydellä, puhelin, laskukone</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe Kartoitan mitä kuluja kevätretkessä on</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Hankin tiedot ja teen laskelmat kuluista. Pyydän tarjoukset paikallisilta liikennöitsijöiltä. Vähennän menoista kaupungin kustantaman osuuden.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toiminta loppuu kun budjetti on valmis.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Itsearviointi</p>

9. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Hankkia yhteistyökumppaneita projektille</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Kirjallinen tiedote koteihin, jossa pyydetään ja neuvotaan vanhempia yhteistyökumppaneiden hankkimisessa tai arpojen myymisessä.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Toimitamme kotiin tiedotteen, jossa selvitetään vanhemmille mahdollisuuksia osallistua projektin varainhankintaan, joko myymällä arpoja tai hankkimalla arpajaisvoittoja.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Vanhemmat valitsevat itselleen sopivan osallistumismuodon ja ilmoittavat sen projektipäällikölle ja toteuttavat itsenäisesti osuutensa määrättyyn päivään mennessä.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Arpajaisten voittojen arvonta suoritetaan kun arvat on myyty ja palkinnot hankittu.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Itsearviointi</p>

10. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Valmistaa myytäviä tuotteita kevätmyyjäisiin vanhempien kanssa ja edesauttaa retken lisärahoituksen hankintaa Vuorovaikutustaidot Kädentaidot</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely Toiminta tapahtuu ilta-aikana päiväkodin tiloissa. Tämäkin toiminta toteutetaan pienryhmissä/työpajoissa. Päiväkodin tiloihin on järjestetty työtiloja, joissa tehdään pääsiäisaiheisia askarteluita myyjäisiin.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Esittelen tulevan toiminnan ja sen tarkoituksen ja olen mukana havainnoimassa ryhmissä.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Havainnointi ryhmässä ja tarvittaessa ohjaaminen. Lapset voivat lopettaa toiminnan portaittain kun ovat valmiita.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toiminta päättyy kun kaikki lapset ja aikuiset ovat saaneet osallistua toimintaan.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin Vanhemmat arvioivat sanallisesti.</p> <p>Itsearviointi</p>

11. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Myyjäiset Lasten matemaattisten taitojen kehittäminen Vuorovaikutustaidot</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Myyjäiset järjestetään päiväkodin tiloissa .</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Toiminta aloitetaan tuotteiden esille laitolla ym. valmisteluilla ja kertomalla ja kertaamalla, mitä myyjäisissä tapahtuu.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Lapset ovat mukana myyntitilanteessa aikuisen kanssa. Tuotteita voi ostaa kyseisenä päivänä klo 14 eteenpäin niin kauan kuin päiväkotia on auki.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toiminta kestää klo 14 päiväkodin sulkeutumiseen.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin kotiin lähtiessään.</p> <p>Itsearviointi</p>

12. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Retki Käyttäytymiseen ja turvallisuuteen liittyvien asioiden harjoittelu Retkikohteeseen tutustuminen ja siellä toimiminen suunnitelmien mukaisesti</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely Huolehditaan, että lapsilla asianmukainen vaatetus ja lähtötilanne rauhallinen ja kiireetön.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Kerrataan mitä ollaan tekemässä ja huomioidaan myös retken turvallisuusasiat.</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Lähdetään sovitulle retkelle. Retkellä jokaisella lapsella on nimetty vastuuikäinen.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toiminta päättyy kun palataan takaisin päiväkotiin.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin retkeä päiväkotiin palattua.</p> <p>Itsearviointi</p>

13. INTERVENTIO

<p>Toiminnan tavoitteet/tarkoitus</p> <p>Projektin arviointi Näyttely Projektinomaisuuden sisäistäminen Arviointitaitojen kehittyminen</p> <p>Välineet ja ympäristön järjestely</p> <p>Päiväkodin sisätiloihin järjestetään näyttely jossa on esillä kuvia projektin eri vaiheista.</p>
<p>Toiminnan toteutus /aloitus/motivointivaihe</p> <p>Lapset kutsutaan yksitellen projektin arviointitilaisuuteen</p>
<p>Toiminnan toteutus/työskentelyvaihe</p> <p>Lapset saavat yksitellen käydä katsomassa näyttelyä ja suorittaa arviointia projektista sanallisesti. Näyttelyn päätteeksi seinällä on jana, jolle on asetettu interventoiden arvioinneissa käytetyt ilmekortit ja jokainen lapsi saa asettaa merkin janalle yleisarvosanaksi projektille.</p>
<p>Toiminnan toteutus/lopetus tai jatkuvuus</p> <p>Toiminta päättyy kun yleisarvosana on annettu.</p>
<p>Arviointi ohjaaja/lapset/nuoret/</p> <p>Lapset arvioivat ilmekortein ja sanoin</p> <p>Itsearviointi</p>

ARVIOINTI RETKI-PROJEKTISTA VANHEMMILLE

1 Mistä pidit projektissa?

2 Mistä et pitänyt projektissa?

3 Kuinka projektin toimintaa voitaisiin kehittää?

4 Kuinka arvelet lapsesi kokeneen projektissa olemisen?

5 Muuta palautetta projektista

KIITOS VASTAUKSISTANNE!

ARVIOINTI KEVÄTRETKEI-PROJEKTISTA HENKILÖKUNNALLE

1 Mitä lapsia osallistavia elementtejä projektissa ilmeni?

2 Millä keinoin lapsen yksilöllisyyttä huomioitiin?

3 Millä tavoin moniammatillisuus ja verkostoyhteistyö näkyi projektin aikana?

4 Millaisia kehittämisideoita projektin myötä päiväkotiin saatiin?

5 Millä tavalla oli varmistettu, että kaikki osapuolet tulivat kuulluksi?

6 Mitä onnistunutta tai hyvää projektissa oli?

7 Mitä kehitettävää projektiin vielä jäi?

8 Mitä kertoisit projektista vastuussa olleen henkilön työstä?

9 Muuta sanottavaa projektista

MAANANTAI 27.3.	TIISTAI 28.3.	KESKIVIIKKO 29.3.	TORSTAI 30.3.	PERJANTAI 31.3.
LAPSIIN TU- TUSTUMINEN	PROJEKTISTA KERTOMINEN LAPSILLE	RETKEN SUUN- NITTELUA	RETKEN SUUN- NITTELUA	
MAANANTAI 3.4.	TIISTAI 4.4.	KESKIVIIKKO 5.4.	TORSTAI 6.4.	PERJANTAI 7.4.
RETKEN SUUNNITEL- MAN JULKISTAMI- NEN	14.30-17 ASKARTELU VANHEMPIEN/ LÄHEISTEN KANSSA		14.30-16.30 MYYJÄISET	

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Hanna Finne ja opiskelen Centria ammattikorkeakoulussa Kokkolassa. Olen tullut tekemään opinnäytetyötäni projektina lastenne kanssa tänne Klemetilän päiväkotiin. Projektin aiheena on keväällä tapahtuva liikunnallinen retki, jonka suunnittelussa ja toteutuksen eri vaiheissa lapset saavat olla konkreettisesti itse mukana. Lisäksi Te lastenne huoltajina saatte olla mukana projektissamme. Kun lapsenne suunnittelevat millaisen retken he haluavat, järjestämme teille yhteisen askartelutuokion. Askartelutuokion tuotokset myydään, ja niistä saatavat rahat käytetään retken hyväksi. Askartelutuokio ajoittuu lähemmäksi pääsiäistä. Lisäksi järjestämme arpajaiset, joihin haluaisimme myös Teidän panostanne joko arpojen myynnillä tai hankkimalla arpajaisvoittoja. Retki ajoittuu huhtikuun lopulle ja projektini aktiivisin vaihe on viikoilla 13 ja 14, jolloin suunnittelemme retkeä. Retken jälkeen järjestämme näyttelyn projektin eri vaiheista, johon myös Te olette tervetulleita tutustumaan. Tiedotteen lopusta löydätte myös kuvausluvan, jonka palautus on suoraan päiväkotiin. Mikäli Teille herää kysymyksiä, niin vastaan niihin mielelläni.

lämpöisin yhteistyöterveisin

Hanna Finne
sosionomiopiskelija
Centria ammattikorkeakoulu
hanna.finne@cou.fi
044-5046550

Tarkoituksenamme on dokumentoida projektin eri vaiheita, jotta saisimme projektimme näkyväksi lapsille ja myös teille. Tätä varten tarvitsisinkin teiltä luvan lapsenne valokuvaamiseen ja videokuvaamiseen. Valokuvat ja videotallioinnit ovat vain projektinaikaiseen käyttöön ja ne tuhotaan opinnäytetyön valmistuttua.

Centria ammattikorkeakoulun opiskelija Hanna Finne pyytää lupaa valokuvata ja videoida lapsianne opinnäytetyönsä tiimoilta. Videoita ja valokuvia ei tulla käyttämään kuin toiminnan arviointi- ja dokumentointitarkoituksessa.

Annan luvan lapseni (NIMI) _____

videokuvaamiseen

KYLLÄ   EI

valokuvaamiseen

KYLLÄ   EI

PVM _____ HUOLTAJAN ALLEKIRJOITUS _____

Heippa!

Retkipäivä lähestyy ja tarkempi aikataulu on seuraava:

Retki tapahtuu keskiviikkona 26.4. heti aamupalan jälkeen. Toivottavasti kaikki halukkaat ehtivät päiväkodille klo. 9 mennessä, ettei aika perillä jää kovin lyhyeksi. Mukaan otamme päiväkodilta sovitut eväät. Olisi mukava, että lapsilla olisi reput eväitä varten. Edvininpolulle matkaamme kävellen ja takaisin tulemme bussilla. Takaisin päiväkodilla olemme klo. 11. Toivotaan hyvää retkisäätä.

Retkiterveisin

Hanna Finne

Sosionomiopiskelija Centria AMK

Heippa!

Projekti lähestyy loppuaan ja on kiitosten aika. Ilman teitä ja teidän panostanne ei Retkiprojektimme olisi saanut näin hyvää lopputulosta, joten KIITOS!

Teen vielä päiväkodin seinälle koonnin projektin vaiheista johon voi tutustua maanantaina 15.5. Lapset saavat arvioida projektia päivän aikana ja teitä varten lasten lokeroihin ilmestyy myös arviointilomake, johon toivottavasti jaksatte vastata. Täytetyt palautelomakkeet tulen noutamaan päiväkodilta 26.5.

Minä olen hyvin tyytyväinen, että olen saanut tehdä opinnäytetyötäni teidän ja lastenne kanssa. Toivottavasti olette yhtä innolla mukana vastaisuudessakin.

Aurinkoisin kevätterveisin

Hanna Finne

Sosionomiopiskelija

Centria AMK

OSALLINEN LAPSI PROJEKTIMALLI

INTERVENTIOT

- 1 Projektin esittely henkilökunnalle
- 2 Projektin esittely vanhemmille
- 3 Projektin esittely lapsille
- 4 Projektista tiedottaminen
- 5 Retken ideointi 1/2
- 6 Retken ideointi 2/2
- 7 Suunnitelman esittäminen lapsille
- 8 Budjetointi
- 9 Yhteistyökumppaneiden hankkiminen
- 10 Leipominen/askartelu myyjäisiin
- 11 Myyjäiset
- 12 Retki
- 13 Projektin arviointi

Hanna Finne

AIHEPIIRISUUNNITELMA

**Opinnäytetyön aihepiirisuunnitelma
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2016**

Kiinnostukseni kohteena on varhaiskasvatuksen lapsilähtöisyys. Haluan tuoda lapsille kokemuksen, että he voivat vaikuttaa päiväkotinsa toimintaan ja samalla myötävaikuttaa positiivisesti itsetuntoon ja lasten vuorovaikutustaitoihin. Tutustuessani Vaasan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan, huomasin lasten kommentoissa mainintoja retkistä. Lapset kokiivat päiväkodin retket mukavana asiana. Tästä ajattelin saavana aiheen opinnäytetyölleni ja myös lapset motivoitua mukaan. Tarkoitukseni on tuoda lapsilähtöisyys näkyväksi ja konkreettiseksi ilmiöksi.

Opinnäytetyöni tilaaja on Vaasan kaupungin varhaiskasvatusosasto Teeriniemen päiväkoti. Ryhmä johon projektini sijoittuu tulee olemaan toimintavuoden 2016-2017 viisivuotiaiden ryhmä. Valitsimme viisivuotiaat, koska he ovat potentiaalisessa iässä projektin kohderyhmäksi. Projektini tehdään tietoisesti myös lasten vanhemmille, ja he voivat myös halutessaan osallistua.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä ryhmän lasten kanssa heidän toiveidensa mukainen kevätretki. Syksyllä 2016 käymme erilaisten herätteiden avulla keskustelua ja tuomme ilmi lasten toiveita. Herätteitä tulen antamaan mm. lasten kirjallisuudesta ja erilaisista aiheeseen liittyvistä kuvamateriaaleista. Tiedon keräämisessä käytämme lasten kertomaa ja piirtämää materiaalia. Näiden perusteella laadimme suunnitelman tulevasta retkestä. Lapset arvioivat suunnitelmaa, jonka jälkeen alamme rakentaa suunnitelmaa todeksi. Retken jälkeen lapset vielä arvioivat prosessin eri vaiheiden onnistumista haastattelun ja keskustelun muodossa.

Projektin avulla tavoitellaan lapsille, heidän vanhemmilleen ja päiväkodin henkilöstölle positiivisia kokemuksia lapsilähtöisyyden toteuttamisesta. Tavoitteena on juurruttaa lapsilähtöisyys luonnolliseksi osaksi päiväkodin toimintaa ja ennen kaikkea saada lapselle aikaan tunne kuulluksi tulemisesta. Tämän opinnäytetyöprosessin aikana ryhmän lapset kohdataan yksilöinä, henkilökohtaiset ominaisuudet huomioon ottaen.

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

Opinnäytetyön tekijä/t Hanna Finne	Aloituspäivämäärä 26.2.2016
Koulutusohjelma Sosionomi	Yksikkö Kokkola
Koulutusohjelman yliopettaja Pirjo Forss-Pennanen	Opinnäytetyön ohjaaja Anne Jaakonaho
Opinnäytetyön työnimi (aihe) Lasten toiveista lähtevän kevätretken suunnittelu ja toteutus	
Tutkimusongelma/kehittämistehtävä Saada lapsen ääni kuuluviin päiväkodin toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa	
Opinnäytetyön tavoite ja rajaus/tutkimustulokset Tavoitteena suunnitella lasten toiveiden mukainen kevätretki päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä ja toteuttaa se. Retken jälkeen arvioidaan kuinka prosessi toteutui.	

OPINNÄYTETYÖSOPIMUS

Opinnäytetyön tekijä/t Hanna Finne	Aloituspäivämäärä 26.2. 2016
Koulutusohjelma Sosionomi	Yksikkö Kokkola
Koulutusohjelman yliopettaja Pirjo Forss-Pennanen	Opinnäytetyön ohjaaja Anne Jaakonaho
Opinnäytetyön työnimi (aihe) Lasten toiveista lähtevän kevätretken suunnittelu ja toteutus	
Tutkimusongelma/kehittämistehtävä Saada lapsen ääni kuuluviin päiväkodin toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa	
Opinnäytetyön tavoite ja rajaus/tutkimustulokset Tavoitteena suunnitella lasten toiveiden mukainen kevätretki päiväkodin viisivuotiaiden ryhmässä ja toteuttaa se. Retken jälkeen arvioidaan kuinka prosessi toteutui.	

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Varhaiskasvatus / Klemetilän päiväkotia

Vastuuhenkilö organisaatiossa Riitta Päälyssalo

Tutkimusluvan anoja(t) Hanna Finne

Osoite Hultintie 192, 65630 Karpele

Puhelin 044-5046550

Sähköpostiosoite hanna.finne@cou.fi

Tutkimuksen nimi Kevätretki -projekti

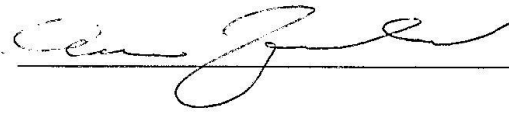
Tutkimuksen tarkoitus Osallisuutta lapsitähittäisyyttä vahvistavan mallin vieminen varhaiskasvatusyksikköön

Tutkimuksen kohderyhmä Klemetilän päiväkodin oravat-ryhmä ja henkilökunta

Aineiston keruun arvioitu ajankohta marritakuu 2016 -toukokuu 2017

Tutkimusmenetelmä projekti

Tutkimussuunnitelma hyväksytty 11 / 10 2016

Tutkimuksen ohjaaja

Lupa myönnetään paikka 11/2016 aika 1.11.2016

anomuksen mukaisesti muutosehdotuksin hylätty

Luvanmyöntäjän allekirjoitus Riitta Päälyssalo

LIITTEET Tutkimussuunnitelma Kysely/haastattelulomake Muut liitteet, mitkä _____

MYYJÄISET

**KLEMETILÄN PÄIVÄKODILLA
OSOITTEESSA SEPÄNKYLÄNTIE 16
(TAMMIKARTANON TAKANA)**

TORSTAINA 6.4. KLO 14.30-16.30

**MYYNNISSÄ PÄÄSIÄISVITSOJA 2€ NIPPU
JA ARPOJA 1€ KAPPALE**

**TUOTTO MENEE LASTEN SUUNNITTELEMAN
RETKEN HYVÄKSI**

JÄRJESTÄJÄNÄ ORAVA

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

PERILLÄ